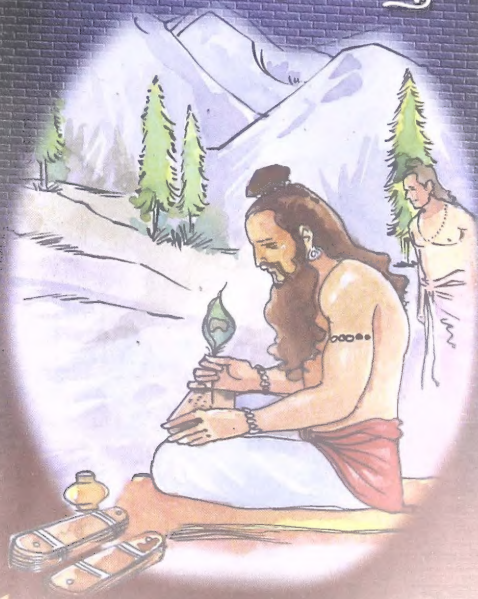

ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರ ಕವಿ

ಸೂಕ್ತಿಗಲು

ಡಾ|| ಜಿ.ಎಸ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರ ಕವಿ ಸೂಕ್ತಿಗಳು

ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ
ಡಾ|| ಬಿ. ಎಸ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಲಲಿತಾ ಪ್ರಕಾಶನ

107/1, 2ನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಮೌಂಟ್ ಜಾಯ್ ಬಡಾವಣೆ
ಹನುಮಂತನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 19

KSHEMENDRA KAVI SOOKTIGALU : A collection of proverbial statements from the works of Kshemendra, alphabetically arranged and translated into Kannada by **Dr. B. S. Ramakrishna Rao**, Professor of Sanskrit, Surana College, Basavanagudi, Bangalore-4.

First Edition : July 2001

Pages : 100

Price : **Rs. 35/-**

Copy right : Author

Published by :

LALITHA PRAKASHANA

107/1, 2nd Main, Mount Joy Extension,
Hanumanthanagar, BANGALORE-560 019.

Ph. : 6525516 (O), 6529322

Printed at :

PARIMALA MUDRANALAYA

Hanumanthanagar, Bangalore-19

Ph. : 6525516

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಆಗಸದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜ್ವಲಂತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನೂ ಒಬ್ಬ. ಕವಿಯಾಗಿ, ವಿಮರ್ಶಕನಾಗಿ, ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಾಹಕನಾಗಿ ಇವನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಳ. ಔಚಿತ್ಯ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚಾ, ರಾಜಾವಲೀ, ಅಮೃತ ತರಂಗ, ಕನಕಜಾನಕೀ, ದಶಾವತಾರ ಚರಿತ, ನೀತಿಕಲ್ಪತರು, ಶಶಿವಂಶ ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಚಿತ್ರಭಾರತ, ಕವಿಕಂಠಾಭರಣ, ಕಲಾವಿಲಾಸ, ದೇಶೋಪದೇಶ, ಸೇವ್ಯ ಸೇವಕೋಪದೇಶ, ಚಾರುಚರ್ಯಾ, ಚತುರ್ವರ್ಗಸಂಗ್ರಹ, ನೀತಿಲತಾ, ಲಾವಣ್ಯವತೀ..... ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ನಾನಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಪಾರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವ ಇವನಿಗೆ 'ವ್ಯಾಸದಾಸ'ನೆಂಬ ಬಿರುದೂ ಇತ್ತು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ಅರಸನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಅನಂತಭೂಪಾಲನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ ಇವನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವೆನ್ನಬಹುದು.

ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಉಪಜೀವ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳಾದ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ವಿರಚಿತವಾಗಿರುವ ಮೂರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಹ ಗ್ರಂಥಗಳು ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ರಾಮಾಯಣ ಮಂಜರೀ, ಭಾರತ ಮಂಜರೀ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ಕಥಾ ಮಂಜರಿಯೆಂಬ ಈ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳು ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಮೂಲಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಬಾರದಂತೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಿವೇಚನೆ ವಿಚಕ್ಷಣತೆಗಳಿಂದ ಸರಳವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಪೈಶಾಚೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿರುವ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ, ರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಮೀರಿರುವ ಹರಿವಂಶ ಸಹಿತವಾದ

ವ್ಯಾಸಭಾರತ ಇವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಸುಮಾರು ಐದು ಸಾವಿರದಿಂದ ಏಳೂವರೆ ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಷ್ಟರ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿರುವ ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನು ಓದುಗರಿಗೆ ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಅವಧಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಈ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವ ಅವಕಾಶ ವ್ಯವಧಾನಗಳು ಉಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಸವನಗುಡಿ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಸ್ನೇಚ್ಛಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಪಡೆದು, ಮೆಕ್ಸಿಕೋ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಮುಂಬಯಿಯ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತ ಜೀವನದ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನ ಮೂರು ಮಂಜರಿಗಳನ್ನು ಓದುವ ಮುಹೂರ್ತವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಓದಓದುತ್ತಲೇ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಲೋಕೋಕ್ತಿ ರೂಪದ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ ನಾನು ಕೊಚ್ಚಿಯ ಚಿನ್ಮಯ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. 'ಪುನರಾಯಾನ್....' ಎಂಬಂತೆ ಬಿ. ಟು ಬಿ. (Back to Bangalore) ಆಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಿವಾಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಕೆ.ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಸಹಿತ ನೀಡಲಾಗಿರುವ ಅರುನೂರೈವತ್ತರಷ್ಟು ಲೋಕೋಕ್ತಿಗಳ ಈ ಕಿರುಗ್ರಂಥವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಇದೀಗ ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

ಮುಂಬಯಿಯ ನಿರ್ಣಯ ಸಾಗರ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಮರುಮುದ್ರಣ ಗಳಾದ ವಾರಾಣಸಿಯ ಕೃಷ್ಣದಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ರಾಮಾಯಣ ಮಂಜರೀ, ದೆಹಲಿಯ ಮೋತೀಲಾಲ ಬನಾರಸೀದಾಸ್ ಅವರ ಭಾರತ ಮಂಜರೀ ಹಾಗೂ ನವದೆಹಲಿಯ ಮೆಹರ್‌ಚಂದ ಲಭಮನದಾಸರ ಬೃಹತ್ಕಥಾ ಮಂಜರೀ ಇವು ನಾನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನ ಇನ್ನಿತರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಸೂಕ್ತಿ ಸುಭಾಷಿತ

ಲೋಕೋಕ್ತಿಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಾಲಾವಕಾಶದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತ ನಾನು ಆರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ದಿಬ್ಬಾತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸಹೃದಯ ವಾಚಕರ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಅಂಥವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಾಹಸ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಾರ ದೃಷ್ಟಿಯವರಾರೂ ಕೈಹಾಕದಿರುವ ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಲಿತಾ ಪ್ರಕಾಶನದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಸುಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಸಿ. ಪ್ರಭಾಕರ್ ಅವರೂ ಈ ಸೇವಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೀರ್ವರಿಗೂ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಚಾರವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕೊಂಡು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವರೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು

27.5.2001

ಡಾ|| ಬಿ. ಎಸ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ

ಸುರಾನಾ ಕಾಲೇಜು, ಬಸವನಗುಡಿ

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರ ಕವಿ ಸೂಕ್ತಿಗಳು

ಅಂತವಂತಃ ಸ್ವಭಾವೇನ ಪ್ರಭಾವವಿಭವಾದಯಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅಧಿಕಾರ, ಅಂತಸ್ತು, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಕೊನೆಯುಳ್ಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಅಂತಸ್ತುಚ್ಛಾಸು ವಾಣೀಷು ಭೀರೂಣಾಂ ಹಿ ಪ್ರಗಲ್ಬತಾ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 4.312

ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಚ್ಛವಾಗಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪುಕ್ಕಲು ಮಂದಿಗೇ ಪ್ರಾಥಿಮೆ ಹೆಚ್ಚು.

ಅಂಶೇ ವಿವಾಹೇ ದಾನೇ ಚ ವಾಗೇಕ್ಯವ ವಿಪಶ್ಚಿತಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1876

ಪಾಲು, ಮದುವೆ ಮತ್ತು ದಾನ ನೀಡುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮಾತು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ.

ಅಕೃಚ್ಛೇಣ ಕಥಂ ಯಾಂತಿ ಪ್ರಾಣಾಃ ಕಲುಷಕರ್ಮಣಃ ?

ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾತನ ಪ್ರಾಣವು ಅಷ್ಟು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಗುವುದುಂಟೇ?

ಅಕೃತ್ಯಾ ಧರ್ಷಣಾಂ ಪೂರ್ವಂ ಕಥಂ ಯುದ್ಧಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.78

ಮೊದಲಿಗೆ ಮೂದಲಿಸದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧವು ಆರಂಭವಾಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ?

ಅಚಾರು ಚಾರು ಸುಖಿನಾಂ, ಚಾರು ದುಃಖಾಯ ದುಃಖಿನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸುಖವಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಸುಂದರವಲ್ಲದ್ದೂ ಸುಂದರ; ದುಃಖದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಸುಂದರವೂ ದುಃಖದಾಯಕ.

ಅತಿಪ್ರಸಂಗಕುಪಿತೋ ಯಾತಿ ಸ್ನಿಗ್ಧೋಽಪಿ ಶತ್ರುತಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1152

ಮಿತಿಮೀರಿದ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಮಿತ್ರನೂ ಶತ್ರುವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಅತೀತಂ ನಾನುಶೋಚಂತಿ ಸಾಧವೋ ಧೈರ್ಯಸಾಗರಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಧೈರ್ಯದ ಸಮುದ್ರಗಳಂತಿರುವ ಸಜ್ಜನರು ಕಳೆದುಹೋದುದಕ್ಕೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಅತೀವ ಕೋಪಃಪೃಥೋಗ್ಯೇಷು ವಿಧತ್ತೇ ಸಾಭಿಲಾಷತಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಅನುಭವಿಸಬಾರದ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅದೇನೋ ಅತಿಯಾದ ಆಸೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಅತ್ಯನಾಲೋಚ್ಯ ಕಾರ್ಯೇಷು ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ದುಃಖಕಾರಣಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ತಕ್ಕಷ್ಟು ಆಲೋಚನೆ ನಡೆಸದೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುವುದು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅತ್ಯಂತಸುಖಲೇಖೋ ಹಿ ಬಹುದುಃಖೋ ಭವಾಂಬುಧಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಬಹು ಕಡಿಮೆ; ದುಃಖ ಇರುವುದೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು.

ಅಥವಾ ನಿರ್ವಿವೇಕಾನಾಂ ದುಃಖಂ ವಿಶತಿ ನಾಂತರಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿವೇಕಿಗಳಲ್ಲದವರ ಮನದೊಳಗೆ ದುಃಖವು ಇಳಿಯದು.

ಅದ್ಭುತಾ ಧಾತುಃ ವಿಲಾಸಕುಟಿಲಾ ಗತಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಧಾತನ ವಿಲಾಸ ಕುಟಿಲವಾದ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯು ಅದ್ಭುತವಾದದ್ದು.

ಅದ್ವಾರೇಣ ವಿಶಂತ್ಯೇವ ಬುದ್ಧಿಮಂತೋ ರಿಪೋರ್ಗ್ಯಹಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.78

ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಶತ್ರುವಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಮುಂಬಾಗಿಲ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಅದ್ವೇಷಾರೋ ಹಿ ಸಾಧವಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.865

ದ್ವೇಷ ಮಾಡದಿರುವವರೇ ಸಾಧು-ಸತ್ಪುರುಷರು.

ಅಧನ್ಯಃ ಕೋ ಹಿ ದೈವೇನ ಫಲಕಾಲೇ ನ ವಂಚಿತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಯಾವ ದುರದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯು ತಾನೇ ಫಲ ದೊರಕಬೇಕಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿಲ್ಲ ?

ಅಧನ್ಯಸ್ಯ ಶುಭಂ ನಾಸ್ತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದುರದೃಷ್ಟಶಾಲಿಗೆ ಶುಭವೆಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಅಧನ್ಯೈರಾಹುತಂ ನಾಮ ಕಲ್ಯಾಣೇಭಿರವಾಪ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ನತದೃಷ್ಟರು ತಂದುದನ್ನು ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿನಿಯರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಧೀರಂ ಲಲನಾ ಮನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಂಗಳೆಯರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥೈರ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದು

ಅಧೈರ್ಯಲುಪ್ತ ಚಿತ್ತಾನ್ಯಾಂ ಪೌರುಷಂ ಪರಿಹೀಯತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಹೇಡಿತನದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರ ಪೌರುಷವು ಕುಂದಿಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಅನಧೀಶ್ಯ ಗುರೋರಗ್ರೇ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಕಥಂ ಶ್ರುತಿಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.938

ಗುರುಗಳ ಎದುರು ಓದದ ಮೇಲೆ ವೇದವು ಗೋಚರವಾಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ?

ಅನರ್ಥಂ ವಿಪದಾಂ ಮೂಲಂ ದ್ಯೂತಂ ತು ಕಲಹೋದಯಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.307

ಜೂಜೆಂಬುದು ಅನರ್ಥಕ, ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಅನಾಯಾಸಂ ಹಿ ಪಾರ್ಥೇಯಂ ಯಥೇಷ್ಟಂ ಕಥನಂ ಪಥಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಹರಟುವುದು ಆಯಾಸವುಂಟು ಮಾಡದ ಬುತ್ತಿಯೇ ಸರಿ.

ಅನಾಯಾಸಮವ್ಯತಂ ಬತ ಕಸ್ಯ ನ ರೋಚತೇ?

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1186

ಕಷ್ಟಪಡದೆಯೇ ದೊರೆತ ಅವ್ಯತವು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಇಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲ ?

ಅನಿತ್ಯಾ ಸರ್ವಥಾ ನೂನಂ ಸುಭಟಾನಾಂ ಜಯಾಜಯಾ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 7.512

ಸಮರ್ಥ ಸೈನಿಕರಿಗೂ ಜಯ-ಪರಾಜಯಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ

ಅನಿಸ್ತೀರ್ಣ ದುಷ್ಕರ್ಮ ಸಂಕಟೈಃ ಶ್ರೀರ್ನ ಲಭ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕಠಿಣಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ದಾಟದಿದ್ದವರಿಗೆ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನುದ್ಲೀರ್ಣೋ ಹಿ ವಚಸಾ ಮನ್ಯುರ್ನ್ಯಮೋಪಶಾಮ್ಯತಿ

— ರಾಮಾಯಣ ಮಂಜರೀ

ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಹೊರಹಾಕುವವರೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಉಪಶಮನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನುಭೂತವ್ಯಥಃ ಸರ್ವೋ ಜಾನಾತಿ ಪರವೇದನಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವ್ಯಥೆಯ ಅನುಭವವಿರುವವರೆಲ್ಲ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಅನ್ಯದ್ವಿಧತ್ತೇ ಪುರುಷಃ ಕರೋತಿ ವಿಧಿರನ್ಯಥಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮನುಷ್ಯನು ಒಂದನ್ನು ಬಗೆದರೆ ವಿಧಿಯು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಬಗೆಯುತ್ತದೆ.

ಅಪಥ್ಯೇಷ್ವಾತುರಸ್ಯೇಹ ನಾಭಿಲಾಷಃ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ರೋಗಿಗೆ ಅಪಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಾಸೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಶೈತಿ ನೈಕಪುತ್ರಾಣಾಂ ಸಂತಾನಕ್ಷಯಜಂ ಭಯಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.439

ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂತತಿಯು ಎಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೋಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯವು ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಪ್ರತ್ಯಯಶ್ಚ ಲೋಕೋಽಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಈ ಜನರನ್ನು ನಂಬುವುದು ತರವಲ್ಲ.

ಅಬುದ್ಧಿಯೋಗಾದಧಮಾಃ ಸರ್ವದಾ ವಿಭವಾಸ್ತದಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ನೀಚರು ಯಾವಾಗಲೂ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು.

ಅಭಗ್ನಪ್ರಣಯಾ ಶಕ್ತಿ ಮಹತ್ಸತ್ವಪಿ ಮನೋಭುವಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮನ್ಮಥನ ಶಕ್ತಿಯು ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಭಾವಾಯೈವ ಜಾಯಂತೇ ಭವೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಜಂತವಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.699

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಹುಟ್ಟುವುದು ಇಲ್ಲದಿರುವಂತಾಗುವುದು ಕ್ಯಾಗಿಯೇ.

ಅಭಾವಾವಧಯೋ ಭಾವಾಃ ನಿಧನಾವಧಿ ಜೀವಿತಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯುಂಟಾಗುವವರೆಗೆ ಇರುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಮರಣದವರೆಗೆ ಬದುಕು.

ಅಭಿಮಾನಧನಾನಾಂ ಹಿ ಭುಜಾಯತ್ತಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅಭಿಮಾನವೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರವು ತೋಳಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಅಭಿಮಾನೋಽವಮಾನಾಯ ದೃಷ್ಟಾನ್ಯಾಮಿಹ ಭೂಭುಜಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದರ್ಪದಿಂದಿರುವ ರಾಜರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಅಭೀಷ್ಟಂ ಲಭ್ಯತೇ ದೈವಾತ್ ತ್ಯಕ್ತಂ ನ ಪುನರೇತಿ ತತ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅಭೀಷ್ಟದಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ದೊರಕಿರುತ್ತದೆ ; ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಭುಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಮರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಕುತಃ ?

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸದೇ ಇರುವಾಗ ಸಾವು ಬರುವುದೆಂತು?

ಅಮಂದನಿಂಬ ಕಟುಕದುಷ್ಟಾ ಹಿ ನೃಪಚೇಟಿಕಾ:

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ರಾಜಸೇವಕರೆಂಬುವವರು ಕಹಿ ಬೇವಿನಂತಿರುವವರೂ, ಕಟುಕರೂ ಮತ್ತು ದುಷ್ಟರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅಮರ್ಯಾದೇಷು ಮರ್ಯಾದಾ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ನ ಶೋಭತೇ

– ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮೇರೆ ಮೀರಿರುವವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವುದು ಶೋಭೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಮಾತ್ಯಯುಕ್ತಿಭೂಪಾಃ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತೈವ ಸಂಪದಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮಂತ್ರಿಗಳ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ರಾಜರು ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥಿನೋಃ ಸಮತಾ ಯತ್ರ ತತ್ರ ನ್ಯಾಯೋ ವಿವೇಚ್ಯತೇ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ನ್ಯಾಯಾಪೇಕ್ಷೆಗಳಿಲ್ಲದೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅರ್ಥೈರರ್ಥಾ ಇವಾಯಾಂತಿ ದುಃಖೈಃ ದುಃಖಪರಂಪರಾಃ

– ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1678

ಹಣದಿಂದ ಹಣವೆಂಬಂತೆ, ದುಃಖದಿಂದ ದುಃಖದ ಪರಂಪರೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಅರ್ಥೋ ಹಿ ನಾಮ ಸತತಂ ಪುಂಸಾಂ ಪ್ರಾಣಾ ಬಹಿಶ್ಚರಾ:

– ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1731

ಹಣವೆಂಬುದು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊರಗೆ ಓಡಾಡುವ ಪ್ರಾಣವೇ ಸರಿ.

ಅಲಸಾ ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಾಶ್ಚ ದೃಶ್ಯಂತೇ ವಿಭವೈರ್ಯುತಾ:

– ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.1162

ಸೋಮಾರಿಗಳೂ, ಚುರುಕು ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರೂ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಅಲಸಾ ಬುದ್ಧಿಹೀನಾಶ್ಚ ಸರ್ವಥಾ ವಿಪದಾಂ ಪದಮ್

– ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.440

ಸೋಮಾರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ದಡ್ಡರೂ ಆಪತ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಅಲ್ಪಾಪ್ಯುಪಕೃತಿಯಾತಿ ವಿಸ್ತಾರಂ ವಿಷಮಸ್ಥಿತೌ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಷಮಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪಕಾರವೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಯೋಗಿತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಅವಜ್ಞಾಂ ಪ್ರೀತಿವಾಕ್ಯೇಽಪಿ ನ ಸಹಂತೇಽಭಿಮಾನಿನ:

– ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅವಜ್ಞೋಪೇಕ್ಷಿತೇ ಪ್ರೇಮ್ನಿ ಸಂಧಾನಂ ದುಷ್ಕರಂ ಪುನ:

– ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅವಹೇಳನದಿಂದ ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಗೂಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

ಅವಶ್ಯಂ ಹಿ ಭವಂತ್ಯೇವ ಜೀವತಾಂ ಸಂಗಮ: ಪುನ:

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬದುಕಿದ್ದವರ ಸಮಾಗಮವು ಮತ್ತೆ ಆಗಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ.

ಅವಾಪ್ಯತೇ ಶುಭಫಲಂ ಸುಕೃತೈಃ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತೈಃ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕೂಡಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಶುಭಫಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಅವಿಜ್ಞಾತಸ್ವಭಾವೈರ್ಹಿ ಸಂಗತಿರ್ವಿಪದಾಂ ಪದಮ್

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯದವರ ಜೊತೆ ಒಡನಾಟವು ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಆಸ್ಪದ.

ಅಸತ್ಯಪ್ರಣಯಾಃ ಸತ್ಯಶಂಕಿನ್ಯಃ ಸರ್ವಥಾ ಸ್ತ್ರಿಯಃ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವವರೂ ಮತ್ತು ಸತ್ಯವನ್ನು ಅನುಮಾನದಿಂದ ಕಾಣುವವರೇ ಸರಿ.

ಅಸಮ್ಯಗ್ನೀಕ್ಷಿತಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಪಂಡಿತೋ ನಾನುವರ್ತತೇ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಲು ತಿಳಿವಳಿಕೆಸ್ಥನು ಮರಳಿ ಯತ್ನಿಸನು.

ಅಸುಭಿಃ ಸಹ ನಿರ್ಬಂಧೋ ದುರ್ವ್ಯತ್ಯಾಸಾಂ ನಿವರ್ತತೇ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದುಷ್ಟರ ಹಠವೆಲ್ಲವೂ ಸಾವಿನೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಅಸುರಾಶ್ಚ ಬಹುಚ್ಛಲಾಃ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ರಾಕ್ಷಸರು ಬಹುಮಾಯೆಗಳುಳ್ಳವರು.

ಅಹಿಂಸಾ ಧಾಮ ಧರ್ಮಸ್ಯ, ದುಃಖಸ್ಯಾಯತನಂ ಸ್ಪೃಹಾ

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.1158

ಅಹಿಂಸೆಯು ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಮನೆ ; ಅಸೆಯು ದುಃಖದ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನ.

ಅಹಿಂಸಾ ಪರವೋ ಧರ್ಮಃ ಕ್ರತುಶ್ಚಾದ್ರವ್ಯಡಂಬರಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.962

ಅಹಿಂಸೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮ; ಹಣದ ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲದ ಯಜ್ಞ ಕೂಡ.

ಅಹೋ ಕಷ್ಟಾ ನೃಣಾಂ ರಾಜಕುಲೇ ಸ್ಥಿತಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅಯ್ಯೋ! ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಿಕೆಯು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದುದು.

ಅಹೋ ದುಃಖಂ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಮರಣಾಧಿಕಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬಡತನವೆಂಬುದು ಸಾವಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾದ ದುಃಖವೇ ಸರಿ!

ಅಹೋ ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಣಯಿನೀ ಕಥಂ ತ್ಯಾಜ್ಯಾ ಸತಾ ಸತೀ ?

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಪ್ರಿಯತಮೆಯೂ, ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಸಾಧ್ವಿಯನ್ನು ಸತ್ತುರುಷನು ಹೇಗೆ ತ್ಯಜಿಸಿಯಾನು?

ಅಹೋ ವಿಶೃಂಖಲಧಿಯಾಂ ಲೋಕೋ ವಚಸಿ ವರ್ತತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.174

ಅಯ್ಯೋ! ಜನರು ಲಂಗುಲಗಾಮಿಲ್ಲದ ಬುದ್ಧಿಯವರ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಹೋ ಸತತ ದುಃಖಾಯ ಕರ್ಕಶಾಯ ತ್ರಿವೃತ್ತಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅಯ್ಯೋ! ಮೂರುವೃತ್ತಿಗಳು ಕಠಿಣ ಹಾಗೂ ಸತತ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಅಜ್ಞಾಹಿ ಕಾಮನ್ಯಪತೇಃ ಅನುಕೂಲವಾಮಾ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.574

ಕಾಮರಾಜನ ಅಣತಿಯು ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು.

ಅತ್ಮಜಾತಿಂ ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ನ ಯಾಂತ್ಯಭ್ಯಧಿಕಂ ಖಲಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದುಷ್ಟರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿ (ಬುದ್ಧಿ)ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೃದಯವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅತ್ಮಹಾ ಪಾಪಮಶ್ನುತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಅತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಪಾಪವನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಅನಂದಾಯ ನ ಕಸ್ಯೇಂದುಃ ಸುಧಾನಿಷ್ಠಂದ ಸುಂದರಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಅಮೃತ ಸೂಸುವ ಸುಂದರ ಚಂದ್ರನು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಅನಂದ ತಾರನು.

ಅಪತ್ನ ಮಹತಾಮೇವ ದರ್ಶನಂ ಕಲ್ಪಪಾದಪಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.1700

ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನವು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಿದ್ದಂತೆ.

ಅಪತ್ನುಪಿ ನ ಸೀದಂತಿ ಸತಾಂ ಸತ್‌ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.455

ಸಜ್ಜನರು ಸೆರಿಯಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳು ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹಾಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಪದಃ ಭವಂತ್ಯೇವ ಮಹತಾಮಪಿ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಅವಶ್ಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಅಪದಿ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಾ ಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಾಂಕುರಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.598

ಅಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷೆಯೇ ಧರ್ಮದ ಮೊದಲ ಮೂಳೆ.

ಆಪನ್ನ ತ್ರಾಣಚತುರಂ ಚರಿತಂ ಹಿ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕೌಶಲವುಳ್ಳದ್ದೇ ಮಹಾತ್ಮರ ನಡವಳಿಕೆ.

ಆಪನ್ನತ್ರಾಣವಿಮುಖಂ ಚರಿತಂ ನ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.1384

ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುವುದು ಮಹಾತ್ಮರ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲ.

ಆಪನ್ನತ್ರಾಣ ಸಜ್ಜನಾಂ ಪ್ರಾಣಃ ಸತ್ತ್ವವತಾಂ ತೃಣಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಸತ್ತ್ವಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣವು ಹುಲ್ಲಿಗೆ ಸಮ.

ಆಯಾಸಭಾಜನೋ ನಿತ್ಯಂ ಭಾಗ್ಯಹೀನಾನುಗೋ ಜನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.473

ದುರದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯ ಹಿಂಬಾಲಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಯಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರು.

ಆಯುಃಶೇಷೇ ಕೃತಾಂತೋಽಪಿ ನೂನಂ ಯಾತಿ ವಯಸ್ಕತಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಆಯುಷ್ಯವು ಬಾಕಿಯಿದ್ದಾಗ ಯಮನೂ ಗೆಳೆತನ ಹೊಂದುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಆಲಜಾಲ್ಯಃ ಗಣಿಕಾ ವಂಚ್ಯಂತೇ ವಂಚಯಂತಿ ಚ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಷವರ್ತುಲಗಳಿಂದ ವೇಶ್ಯೆಯರು ವಂಚಿಸುತ್ತಾರೆ, ವಂಚನೆಗೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಆಶಯಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ದುರ್ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸುರೈರಪಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೆಂಗಸರ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕಷ್ಟ.

ಆಶಾಂ ನೈವ ಕುರ್ವಂತಿ ಧೀಮಾನ್ ಭಾವೇಷು ಭಾವಿಷು

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಶೀವಿಷಗುಹಾಘೋರಂ ರಾಜಗೇಹಂ ಸುದುಃಸಹಮ್

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಅರಮನೆಯೆಂಬುದು ಹಾವಿನ ಹುತ್ತದಂತೆ ಘೋರವೂ, ದುಃಸಹವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಸನ್ನವಿಪದಾಂ ಸತ್ಯಂ ಉಪದೇಶಾಃ ಶಿರೋರುಜಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.454

ವಿಪತ್ಯಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ತಲೆನೋವೇ.

ಅಸನ್ನಾಕುಶಲಾ ನೂನಂ ನ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಹಿತಂ ವಚಃ

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಕೇಡು ಸಮೀಪಿಸಿರುವಂತಹವರು ಹಿತೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಈರ್ಷ್ಯಾವತಾಂ ಕೇವಲಂ ತು ಸ್ತ್ರೀರಕ್ಷಾ ಮನಸೋ ಗದಃ

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಅಸೂಯಾಪರರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ರಕ್ಷಣೆಯು ಬರಿಯ ಮನೋರೋಗವಷ್ಟೆ.

ಈಶ್ವರಾಃ ಗಾಢನಿರ್ಬಂಧಂ ಯಾಂತಿ ಧಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ನಿವಾರಿತಾಃ

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಭುಗಳು ಹಠದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಧಾಪ್ಸ್ಯ ತೋರುತ್ತಾರೆ.

ಈಶ್ವರಾ ಹಿ ಸ್ಮಿತಪ್ರಿಯಾಃ

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಒಡೆಯರಿಗೆ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯು ಬಲು ಇಷ್ಟ.

ಉತ್ತವೈಚಿತ್ರ್ಯಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರಾಯಶೋ ಹ್ರಿಯತೇ ಜನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.199

ಮಾತಿನ ಜಾಣ್ಮೆ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಆಕರ್ಷಿತ ರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ಕುಲ್ಲಾ ಭಾಂತಿ ರಾಗಿಣಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವರು ಮುಖವರಳಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ಸಾಹ ಶಕ್ತಿಹೀನೇಭ್ಯಃ ಸಿದ್ಧೋಽಪ್ಯರ್ಥಃ ಪಲಾಯತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದ ವಸ್ತುವೂ (ಇಲ್ಲದಂತೆ) ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಉತ್ಸಾಹೋ ಧರ್ಮವೀರಾಣಾಂ ಮೂಲಂ ಸತ್ತ್ವಮಹಾತರೋಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಧರ್ಮವೀರರ ಸತ್ತ್ವವೆಂಬ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ ಉತ್ಸಾಹವೇ ಬೇರು.

ಉಪವಾಸೋ ಹಿ ಮೂರ್ಖಾಣಾಂ ಕೇವಲಂ ಪ್ರಾಣಶೋಷಣಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.857

ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಉಪವಾಸವು ದೇಹದಂಡನೆ ಮಾತ್ರ.

ಉಪಾಯೇಷು ಧೀಮತಾಂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಡಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉಚುರ್ಧಾತುವಿಕಾರೇಣ ಸ್ವಪ್ನಾನಾಮಪ್ರಮಾಣತಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

(ವಾತ, ಪಿತ್ತ ಕಫಗಳೆಂಬ) ಧಾತುಗಳ ವಿಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಕನಸುಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ವಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಏಕಸ್ಯಾಪ್ಯಪರಾಧೇನ ವೃಂದಮಾಯಾತಿ ವಾಚ್ಯತಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.424

ಒಬ್ಬನ ತಪ್ಪಿನಿಂದಾಗಿ ಇಡೀ ಗುಂಪೇ ನಿಂದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಏಕ್ಷವಂ ಸ್ಯಂದಮಾಸಾದ್ಯ ಕೋ ಹಿ ನಿಂಬರಸಂ ಪಿಬೇತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕಃಪಿನ ಹಾಲು ದೊರೆತಿರುವಾಗ ಬೇವಿನ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿಯುವವರಾರು?

ಔಚಿತ್ಯಚಾರುಚರಿತಂ ಸಹಜಂ ಹಿ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮಹಾತ್ಮರ ನಡವಳಿಕೆಯು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಔಚಿತ್ಯದಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಐಶ್ವರ್ಯಮದಮತ್ತಾ ಹಿ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ನೃಪದ್ವಿಪಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ರಾಜರೆಂಬ ಸಲಗಗಳು ಏನನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣವು.

ಐಶ್ವರ್ಯಮದ ಮತ್ತೇಭ್ಯಃ ಕುಶಲಂ ಕೇನ ಲಭ್ಯತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.309

ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮತ್ತಿನಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವವರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಕುಶಲವುಂಟಾದೀತು?

ಕಂದರ್ಪದರ್ಪದಲನೇ ನ ತು ಕಶ್ಚಿದೀಶಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮನ್ಮಥನ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಕರಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ.

ಕಂ ವಾ ನಾಭಿಭವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ವಾರುಣೀವ ವಿಮೋಹಯೇತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೊಸದಾಗಿ ಲಭಿಸಿದ ಐಶ್ವರ್ಯವು, ಮದ್ಯದಂತೆ ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ ಹುಚ್ಚಾಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ?

ಕ: ಸದಾ ಸಹತೇ ವ್ಯಥಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸದಾಕಾಲವೂ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಯಾರು ಸಹಿಸಿಯಾರು?

ಕ: ಸಹೇತಾಪದಾವಾಸಂ ಸಾಯಾಸಂ ಜನ್ಮ ಮಾನುಷಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.396

ವಿಪತ್ತಿನ ನೆಲೆಮನೆಯಾಗಿ ಆಯಾಸವುಂಟು ಮಾಡುವ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲವರಾರು?

ಕಥಂ ನ ಸ್ಯಂಧಮಾಧತ್ತೇ ದಿಕ್ಕುಂಜರಪದೇ ವ್ಯುಗ:

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದಿಗ್ದಂತಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಜಿಂಕೆಯು ಹೆಗಲನ್ನು ಏರದಿರುವುದೇ?

ಕಥಂ ಪರೋಪಕಾರೇಷು ನಿಷೇಧೇ ವಾಕ್ ಪ್ರವರ್ತತೇ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪರೋಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಬೇಡವೆಂಬ ಮಾತು ಹೊರಡುವುದೆಂತು?

ಕನ್ಯಕಾ ಜನಕಾಧೀನಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ತಂದೆಗೆ ಅಧೀನಳು.

ಕನ್ಯಾ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತೀಪ್ಸಿತಂ ನರಾ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೆಂಗಸರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗಂಡಸರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕಮಲಾಕಮಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾನ್ಯದಬ್ಧಂ ಸ್ಪೃಶತ್ಕಲಿ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಾನರೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಮೇಲೆ ದುಂಬಿಯು ಬೇರೊಂದು ಕಮಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಕರೋತಿ ಕಂ ನ ವಶಗಂ ಸಾಭಿಲಾಷಂ ಪ್ರಿಯೋ ಜನಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಿಯರಾದವರು ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ವಶದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಲಾರರು?

ಕಲ್ಪವಲ್ಲಿ ಹಿ ಧೂರ್ತತಾ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಧೂರ್ತಸ್ವಭಾವವು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ.

ಕಸ್ಯ ನೋನ್ನಾದನಂ ಧನಮ್

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹಣವು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ?

ಕಸ್ಯ ಲಾಭೋ ಹಿ ನೋತ್ಸವೇ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಲಾಭವಿಲ್ಲ?

ಕಸ್ಯಾವೃತಂ ನ ಧನಯೌವನಕೇಲಿಬಂಧಾಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹಣ ಮತ್ತು ಯೌವನದ ಅಟಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಅಮೃತಪ್ರಾಯವಲ್ಲ?

ಕಾಂತಾಕಟಾಕ್ಷ ಚಪಲಂ ಚಪಲಂ ಯೌವನಂ ಧನಮ್

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಯೌವನ ಮತ್ತು ಹಣ ಇವೆರಡೂ ಕಾಂತೆಯ ಕುಡಿಗಣ್ಣಿನ ನೋಟದಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕ.

ಕಾಂತಾಕಟಾಕ್ಷ ಹೃಷ್ಣೋ ಹಿ ನ ವೇತ್ತಿ ಮರಣಂ ಜನಃ

– ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.914

ಕಾಂತೆಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಜನರು ಮರಣವಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಕಾಕತಾಲೀಯಯೋಗಿನ್ಯಃ ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ವಿಭೂತಯಃ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಐಶ್ವರ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಕತಾಲೀಯದಂತೆ ಅಷ್ಟೆ!

ಕಾಮಃ ಸಂಕಲ್ಪವಸತಿಃ ಇತಿ ಸತ್ಯಾ ಜನಸ್ಥಿತಿಃ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

‘ಕಾಮ’ನು ಮನಃಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನೆಂಬ ಜನರ ನುಡಿಯು ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ.

ಕಾಮಕೇಲಿ ಕಲಾಕಾಲೇ ವಿಯುಕ್ತಃ ಕೋ ನು ಜೀವತಿ?

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕಾಮಕ್ರೀಡೆಯ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಂತೆಯ ವಿಯೋಗ ಹೊಂದಿದ ಯಾರು ತಾನೇ ಬದುಕಿಯಾರು?

ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವಿಚಾರೋ ಹಿ ಕಸ್ಯ? ಜೀವಿತಸಂಶಯೇ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಾಣಾಪಾಯವೃಂದಾದಾಗ ಕಾರ್ಯ-ಅಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವವ ರಾರು?

ಕಾಲವಿಹಿತಂ ಸರ್ವಂ ಭವತಿ ಸಿದ್ಧಯೇ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಲಶಕ್ತಿರ್ಹಿ ಭಾವಾನಾಂ ಪ್ರತ್ಯಗ್ರಸಪಾಯಿನೀ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಭಾವನೆಗಳ ಹೊಸರಸವನ್ನು ಹೀರುವುದೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲದ ಶಕ್ತಿಯೇ ಸರಿ.

ಕಾಲೇನಾಯಾಂತಿ ವಿಪದಃ ಕಾಲೇನಾಯಾಂತಿ ಸಂಪದಃ

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.904

ಸಂಪತ್ತು-ವಿಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಕಾಲೇಽಸ್ತಿನ್ಮುಪದೇಷ್ಟಾರೋ ನಿಸ್ತಿಂಶಾ ಏವ ಮಾನಿನಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 4.259

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವಂತರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡುವವರು ಕ್ರೂರಿಗಳೇ ಸರಿ.

ಕಾ ಹಿ ದೈವವಿಪರ್ಯುಕ್ತಾ ಮಧುರಂ ವೇತ್ತಿ ನಾವ್ಯುತಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವಿಧಿಯಿಂದ ವಂಚಿತಳಾದ ಯಾವಳು ತಾನೇ ಅವ್ಯುತವನ್ನು ಸಿಹಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತಾಳು?

ಕಿಂ ಧನೈರಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಗೃಹಸ್ಥನಲ್ಲದವನಿಗೆ ಹಣದಿಂದೇನು?

ಕಿಂ ನ ಕುರ್ಯುಃ ಗೃಹೇ ರುದ್ಧಾ ವಿರಕ್ತಹೃದಯಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ವಿರಕ್ತಹೃದಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಏನನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ?

ಕಿಂ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಕಷ್ಟಂ ಅರ್ಥಾರ್ಥಿನೋ ನರಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹಣ ಬೇಕೆಂಬುವ ಜನರು ಎಂಥೆಂಥ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ?

ಕಿಮದೇಯಂ ಕೃತಜ್ಞಾನಾಂ ಅನುಕ್ತವೋಪಕಾರಿಣಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.450

ಮಾತಾಡದೆಯೇ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವ ಕೃತಜ್ಞತೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದ್ದೇನು?

ಕಿಮದೇಯಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದ ವಸ್ತುವಾವುದು?

ಕಿಮಸಾಧ್ಯಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾವುದು?

ಕಿಮಸಾಧ್ಯಂ ಸ್ಫುರದ್ಧಾವ್ನಾಂ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ವೀರೈಶಾಲಿನಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೊಳೆವ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಏನು?

ಕಲ್ಪಿಪಾಪಹವಕ್ರೌರ್ಯಧೀರಾ ನಾರ್ಯೋ ಹಿ ದುರ್ಜಯಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವ ಕ್ರೂರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಧೀರರಾದ ನಾರಿಯರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಕುತೋ ವಾ ಹೀನಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಸಂಕಲ್ಪಾಃ ಫಲಯೋಗಿನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅದೃಷ್ಟವಿಲ್ಲದವರ ಸಂಕಲ್ಪಗಳು ಫಲ ನೀಡುವುದು ಹೇಗೆ ?

ಕುಲಭೇದೇ ಹಿ ವಿವೃತೇ ಪ್ರಯಾಂತ್ಯೇವ ವಿಭೂತಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1177

ಮನೆತನವು ಒಡೆದುಹೋದಾಗ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಹೊರಟೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಕುಲಾಭಿಮಾನಾಭರಣಾಃ ಶೋಭಂತೇ ಹಿ ಸತಾಂ ಶ್ರಿಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 5.345

ಕುಲಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಅಭರಣವಾಗಿರುವ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಕುಲೀನಾನಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಹಿ ಶ್ರೀಃ ಪರಾಜ್ಞುಖೀ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವು ನಿತ್ಯವೂ ಪರಾಜ್ಞುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕುಲೀನ್ಯೈರ್ಹಿ ಪ್ರೀತಿಃ ಪರ್ಮಂತನಿಶ್ಚಲಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸದ್ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರೀತಿಯು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೃಚ್ಛ್ರೇ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಪಿ ಸರ್ವಸ್ವಂ ರಕ್ಷೇಬ್ಬಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮವಿತ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅತ್ಯಂತ ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕೃತಘ್ನಾಃ ಭೂಮಿಪಾಃ ಸತ್ಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ರಾಜರು ನಿಜಕ್ಕೂ ಕೃತಘ್ನರು.

ಕೇವಲಸತ್ಯೇನ ನ ಭವಂತಿ ಹಿತಶ್ರಿಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬರಿಯ ಸತ್ಯದಿಂದ ಹಿತವಾಗಲಿ, ಸಿರಿಯಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೋ ಜಾನಾತಿ ಪರೇ ಲೋಕೇ ಕಸ್ಯ ಕಿಂ ನು ಭವಿಷ್ಯತಿ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬೇರೆಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಏನಾಗಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದವರಾರು?

ಕೋ ಜಾನಾತಿ ಭವಾಂಭೋಧಿಬುದ್ಧ್ವಘಸ್ಯಾಯುಷೋ ಗತಿಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಭವಸಾಗರದ ನೀರಗುಳ್ಳೆಯಂತಿರುವ ಜೀವಿತದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾರು?

ಕೋ ನಾಮ ಗುಣನಾಂ ಸಂಘಾನ್ ಸ್ಯಾತ್ ಆನಂದನಿರ್ಘರಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1083

ಗುಣವಂತರ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗದ ಆನಂದದ ಬುಗ್ಗೆಯು ಅದಾವುದು?

ಕೋ ನು ವೈರಮನಿಯಾತ್ಯ ಸಂತಪ್ತಃ ಸ್ವಪಿತಿ ಶ್ವಸನ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 4.107

ಕುಪಿತನಾದ ಯಾರು ತಾನೇ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸದೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಉಸಿರಾಡುತ್ತ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನು?

ಕೋಪನಾಃ ಕಾತರಾಃ ಕ್ಷುದ್ರಾ ಭವಂತಿ ವಿಭವೇ ಖಲಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಐಶ್ವರ್ಯ ದೊರೆತಾಗ ದುಷ್ಟರು ಕೋಪಿಷ್ಠರೂ, ಪುಕ್ಕಲೂ ಮತ್ತು ತುಚ್ಛರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ.

ಕೋಪಶ್ಚಿರಂ ನ ಹಿ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.794

ಮಹಾತ್ಮರ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೋ ವಾ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ನ ಮಾದ್ಯತಿ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.140

ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತೇರದವನು ಯಾರು?

ಕೋ ವಾ ವಿಧಾತ್ಯಚರಿತಂ ಪರಿಮಾಷ್ಟುಮೀಶಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.575

ವಿಧಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಲು ಸಮರ್ಥರಾದವರಾರು?

ಕೋ ಹಿ ಸಾಂತ್ವರ್ಯ ತುಷ್ಯತಿ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.1725

ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದದವನಾರು?

ಕೋ ಹಿ ಕಾಮೇನ ನ ಖಿಲೀಕೃತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕಾಮನಿಂದ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗದವನಾರು?

ಕೋ ಹಿ ಜಾನೀತೇ ಚರಿತಂ ಪ್ರೌಢಮಂತ್ರಿಣಾಮ್?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ನುರಿತ ಮಂತ್ರಿಗಳ ನಡಾವಳಿಯನ್ನು ತಿಳಿದವರಾರು?

ಕೋ ಹಿ ನಾಮ ಸ ಸಂಕಲ್ಪೋ ಧೀಮತಾಂ ಯೋ ನ ಸಿದ್ಧತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಧೀಮಂತರ ಅದಾವ ಸಂಕಲ್ಪವು ಸಿದ್ಧಿಸದೇ ಇದ್ದೀತು?

ಕೋ ಹಿ ನಿದ್ರಾಂ ಸಮಾಯಾತಿ ವ್ಯುತ್ಕದಂತಾಂತರೇ ಸ್ಥಿತಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವ್ಯುತ್ಕವಿನ ದವಡೆಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಅದಾವನು ತಾನೇ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿಯಾನು?

ಕೋ ಹಿ ಪಾತಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಃ ಸುಖೇನ ಭವಪಾದಪಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೀಳಿಸಬಲ್ಲವನಾರು?

ಕೋ ಹಿ ಶಕ್ತೋ ಧರ್ತುಂ ರಾಗವತೀಮನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರಲು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

ಕೋ ಹಿ ಸಹತೇ ಸಹಸಾ ದಯಿತಾಕ್ಷಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಿಯತಮಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲದಂತಾದರೆ ಸಹಿಸಬಲ್ಲವರಾರು?

ಕೋ ಹಿ ಸದ್ಭಾವೇನ ನ ತುಷ್ಯತಿ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗದವನಾರು?

ಕೋ ಹಿ ಸುಪ್ತೇನ ಸಿಂಹೇನ ಕೃತಕಂಠಗ್ರಹಃ ಸ್ವಪೇತ್ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮಲಗಿದ ಸಿಂಹವನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮಲಗಬಲ್ಲವನಾರು?

ಕೋ ಹಿ ಹಸಾತ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಕುರ್ಯಾದನ್ವೇಷಣಶ್ರಮಮ್?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಯಾರಾದರೂ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಹುಡುಕುವ ಶ್ರಮ ವಹಿಸುವರೇನು?

ಕೋ ಹಿ ಹಸಾವ್ರಚೇಯೇಷು ಪದ್ವೇಷು ಪರಶುಂ ಕ್ಷಿಪೇತ್?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 5.10

ಕೈಯಿಂದ ಕೊಯ್ಯಬಹುದಾದ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಬಳಸುವರೇನು?

ಕ್ರತುರ್ನಾಮ ಬಾಹ್ಯದ್ರವಿಣಡಂಬರಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಯಾಗವೆಂಬುದು ಹೊರಗಡೆ ಹಣ ವೆಚ್ಚಮಾಡುವ ಆಡಂಬರವಷ್ಟೇ.

ಕ್ರೋಧೋ ವೃತ್ಯುಃ ಶರೀರಿಣಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 14.101

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕ್ರೋಧವೇ ಸಾವು.

ಕ್ವ ಎನಾ ಸಾಮ ಸಿದ್ಧಯಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 5.12

ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲದೇ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದುಂಟೇ?

ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ವ್ರತಂ ಧೈರ್ಯಂ ದ್ವಿಜಾನಾಂ ಭೂಷಣಂ ಕೃಪಾ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.89

ಧೈರ್ಯವೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ವ್ರತ ; ಅನುಕಂಪೆಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ.

ಕ್ಷಾತ್ರಂ ಬಲಂ ನಾತಿಬಲಂ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜೋ ಮಹದ್ಬಲಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಕ್ಷಾತ್ರ ತೇಜಸ್ಸು ದೊಡ್ಡ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲ; ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸೇ ಮಹಾಶಕ್ತಿ

ಕ್ಷೀಣಮಾಯುಸ್ತು ದುರ್ಲಭಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಗತಿಸಿದ ಆಯುಷ್ಯವು ಮತ್ತೆ ಸಿಕ್ಕದು.

ಖಲಾನಾಂ ದೋಷಸಾರಾಣಾಂ ಪ್ರೀತಿಃ ಶ್ರೀರಿವ ಚಂಚಲಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದೋಷದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ದುಷ್ಟರ ಪ್ರೀತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆಯೇ ಚಂಚಲ.

ಗಣ್ಯತೇ ಕೇನ ಸರ್ಪಾಣಾಂ ಕರೇಣ ರದನಾವಲೀ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹಾವುಗಳ ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಎಣಿಸುವವರಾರು?

ಗತಪ್ರಾಣೋ ಧನ್ಯೋ ನ ತು ಜರಾದಿಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.348

ಸತ್ತವನೇ ಪುಣ್ಯವಂತ ; ಮುದಿತನದಿಂದ ಹಿಂಸೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವನಲ್ಲ.

ಗುಣಲುಬ್ಧಾ ವಿರುದ್ಧೇಽಪಿ ಸಾದರಾ ಏವ ಸಾಧವಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಗುಣಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳು ಶತ್ರುವಿನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಆದರಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಗುಣಸಂಗೇನ ಕೋ ಹಿ ನಾಮ ನ ತುಷ್ಯತಿ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಗುಣಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳದವನಾರು?

ಗುಣಿನಾಂ ಭವ್ಯವಪುಷಾಂ ಪೃಥಿವೀ ನಿಜಮಂದಿರಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಭವ್ಯ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಗುಣವಂತರಿಗೆ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಂತ ಮನೆಯೇ.

ಗುಣೈಃ ಕೋ ನ ವಶೀಕೃತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಮಂಜರಿ

ಗುಣಗಳಿಂದ ವಶನಾಗದವನಾರು?

ಗುರುಹಿಂ ಧನವಾನಗ್ರೇ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾವತಾಮಹಿ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.18

ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲಿಗೆ ಹಣವಂತನೇ ದೊಡ್ಡವನು.

ಗೂಢಂ ಹಿ ಮಹತಾಂ ಜನ್ಮಪರಿಚ್ಛೇತ್ತುಂ ಕ ಈಶ್ವರಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.687

ಮಹಾತ್ಮರ ಜನ್ಮವು ರಹಸ್ಯವಾದದ್ದು ಅದನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಬಲ್ಲವರಾರು?

ಗೋಕರ್ಣಶಿಥಿಲಾಃ ಸತ್ಯೇ ನ ಭವಂತಿ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.425

ಹಸುವಿನ ಕಿವಿಯಂತೆ ಸಡಿಲರಾದ ಜಾಣರು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೋಪ್ಯಂತೇ ವಿಪುಲಾವೋದಾಃ ಕೇನ ಕಸ್ತೂರಿಕಾಮೃಗಾಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.258

ಅತಿಶಯವಾದ ಪರಿಮಳವುಳ್ಳ ಕಸ್ತೂರಿವೃಗಗಳನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡಲು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

ಘೋರಃ ಶತ್ರುಃ ಶರೀರಸ್ಥಃ ಪುಂಸಾಂ ಕ್ರೋಧಾನಲಃ ಕಿಲ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1465

ಮನುಷ್ಯರ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಕೋಪವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯೇ ಭಯಂಕರ ಶತ್ರುವಲ್ಲವೇ !

ಘೋರಾಪಕಾರೇ ಕಃ ಶತ್ರ್ವ ರಣೇ ನ್ಯಾಯಮುಪೇಕ್ಷತೇ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 7.752

ಶತ್ರುವು ಘೋರ ಅಪರಾಧವನ್ನೆಸಗಿರುವಾಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡುವರಾರು?

ಘೋಷಂ ಗ್ರಾಮಂ ಪುರಂ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಭಕ್ಷಯಂತ್ಯಧಿಕಾರಿಣ :

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.353

ಹಟ್ಟಿಯನ್ನು, ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು, ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಡೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಿಂದುಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಚಿರಗೂಢ ಪರಿಕ್ಷೇಶವಿನಾಶಃ ಸತ್ಸಮಾಗಮಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಜ್ಜನರ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಗೂಢವಾಗಿದ್ದ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳ ವಿನಾಶವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಚೂಡಾಮಣಿಃ ಶಿರಃಸ್ಥೋಽಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ ನ ಸ್ವಚಕ್ಷುಷಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಚೂಡಾಮಣಿಯು ತಲೆಯ ಮೇಲೇ ಇದ್ದರೂ ಸ್ವಂತ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚೇತಃ ಚಿತ್ತಂ ಹಿ ಪಶ್ಯತಿ

— ಬೃಹತ್ಸಾಹಿತ್ಯಮಂಜರಿ

ಮನಸ್ಸು ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತದೆ.

ಭಿನ್ನದೋಷಂ ಗುಣಂ ವಕ್ತ್ವಿ ಯಸ್ಯ ಮಿತ್ರಮುಪೋ ರಿಪುಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮರೆಯಾಗಿರುವ ದೋಷವನ್ನು ಗುಣವೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸುವವನು ಮಿತ್ರನ ವೇಷದ ಶತ್ರುವೇ ಸರಿ.

ಭಿನ್ನಾನಾಂ ಕೋ ಹಿ ಜಾನಾತಿ ತೇಜಸಃ ಸಾರಫಲುತ್ತಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.1065

ಮಾರುವೇಷದಲ್ಲಿರುವವರ ಪರಾಕ್ರಮದ ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲವನು ಯಾರು?

ಭಲೇನ ಪಾತಯ ರಿಪೂನ್ ಸರ್ವೋಪಾಯ ಪರಿಕ್ಷಯೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಉಪಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಕೆಡವು.

ಜನಾನುರಾಗಜಾತಾ ಹಿ ಶ್ರೀಃ ವಂಶಮನುಧಾವತಿ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.715

ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವು ವಂಶಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಜನಾಪವಾದನಿಂದ್ಯಾ ಶ್ರೀಃ ಕಸ್ಯ ಪ್ರೀಣಾತಿ ಮಾನಸಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಜನಾಪವಾದದಿಂದ ಥೂತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿತು?

ಜರಾ ಹಿ ನಾಮ ರೂಪಸ್ಯ ಕಮಲಸ್ಯೇವ ಚಂದ್ರಿಕಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮುಪ್ಪು ಎಂಬುದು ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ, ಕಮಲಕ್ಕೆ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಂತೆ.

ಜಾತ್ಯೇವ ಸ್ವಜನೇ ಪ್ರೀತಿಃ ಜಂತೋರವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಜನ ಪ್ರೀತಿಯು ತಪ್ಪದೇ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಜಾಮಿಶ್ವಶೂಜನಾಯತ್ತಂ ವಿಷಮಂ ಭರ್ತ್ಯಮಂದಿರಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಅತ್ತೆ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಡನ ಮನೆಯು ದುಃಖದಾಯಕ.

ಜಿತಾ ಏವ ಹಿ ಜೀಯಂತೇ ನ ಜಯಂತಿ ಜಿತಾಃ ಕೃಚಿತ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 4.313

ಸೋತವರು ಸೋಲುವರೇ ಹೊರತು ಅವರು ಎಂದೂ ಗೆಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ.

ಜೀವನ್ ಪ್ರಿಯಾಯಾ: ಪುರುಷ: ಕ: ಸಹೇತ ಪರಾಭವಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 4.115

ಬದುಕಿರುವ ಯಾವನು ತಾನೇ ಪ್ರಿಯತಮೆಯ ಸೋಲನ್ನು ಸಹಿಸಿಯಾನು?

ಜೀವಿತಂ ಹಿ ಕಲೇ: ಸ್ತ್ರಿಯ:

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1161

ಹೆಂಗಸರೇ ಕಲಿಕಾಲದ ಜೀವವಷ್ಟೆ!

ಜೀವತಾಂ ಭವಂತಿ ಶುಭಸಂಪದ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬದುಕುಳಿದವರಿಗೆ ಶುಭಸಂಪತ್ತುಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಜೀವತಾಂ ಸಂಗಮೋ ನಾಮ ಮನ್ಯೇಹಂ ಕಿಲ ಜಾಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಸಮಾಗಮವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ.

ಜ್ಞಾತಿಭೋಗೇನ ವಿಭೂಷ್ಯಂತೇ ಹಿ ಭೂತಯ:

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.240

ಸಂಬಂಧಿಕರು ಅನುಭವಿಸುವುದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆರುಗು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಜ್ಞಾನಂ ಹಿ ತಪಸಾಂ ಫಲಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.1704

ಜ್ಞಾನವೇ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ: ಪ್ರಾಯ: ಪ್ರಿಯ: ಪುಂಸಾಂ ಕನೀಯಾಂಸಶ್ಚ ಯೋಷಿತಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಹಿರಿಯವನು ಗಂಡಸರಿಗೂ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯವನು ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟ.

ತಪ: ಸಾಧ್ಯಾ ವಿಭೂತಯ:

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.23

ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಾಧಿಸಬಹುದು.

ತರಂಗಲೋಲಾನ್ಯಾಯೂಂಷಿ ಕೀರ್ತಿಃ ಕಲ್ಪಾಂತಸಾಕ್ಷೀಣೇ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.1143

ಆಯುಷ್ಯವು ಅಲೆಯಂತೆ ಅಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದು; ಕೀರ್ತಿಯು ಪ್ರಳಯದವರೆಗೂ ಸ್ಥಿರವಾದುದು.

ತಿತಿಕ್ಷಾ ಶೋಭತೇ ಸತ್ಯವೀರ್ಯ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ನಿಜವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಸಹನೆಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ.

ತಿಕ್ಷಾ ನುವರ್ತಿತೀ ಲೋಕೋಽಯಂ ಪೌರುಷೇಣೈವ ಭುಜ್ಯತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಉಗ್ರರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವವರು ಈ ಜನರು; ಪೌರುಷದಿಂದಲೇ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು.

ತುಷ್ಕಿರುತ್ಸೇಕಕಾರಿಣೇ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.1033

ಸಂತೋಷವು ಕೊಬ್ಬನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥದು.

ತ್ಯಣಂ ಬಾಂಧವಪಕ್ಷೋ ಹಿ ಭರ್ತ್ಯಸ್ತೇಹೇನ ಯೋಷಿತಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.774

ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬಂಧುಗಳು ಹುಲ್ಲಿಗೆ ಸಮ.

ತ್ಯಣೇಽಪಿ ಚಲತಸ್ಮಾತ್ಸೋ ನಿಸ್ಸಹಾಯಸ್ಯ ಜಾಯತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದಲೂ ಹಿಂಸೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ತೇಜಸಾ ಸಹ ನಶ್ಯಂತಿ ಸ್ತ್ರೀಜಿತಾನಾಂ ಹಿ ಬುದ್ಧಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.423

ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸೋತವರ ಬುದ್ಧಿಗಳು ಅವರ ಪರಾಕ್ರಮದ ಜೊತೆಯೇ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ತೋಷಾಯ ಹಿ ವಿದಗ್ಧಾನಾಂ ಸ್ವಭಾವಸುಭಗೋ ಜನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 4.134

ಸಹಜ ಸುಂದರರಾದವರು ರಸಿಕರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುವರು.

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಂ ಅನುತಾಪಂ ಭಜೇನ್ನ ಕಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಯಾರು ತಾನೇ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ?

ತ್ಯಜಂತಿ ಜೀವಿತಂ ಕಾಲೇ ಮರ್ಯಾದಾಂ ನ ತು ಮಾನಿನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.464

ಮಾನವಂತರು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನಾದರೂ ತೊರೆದಾರು ; ಎಲ್ಲಿಯನ್ನಲ್ಲ.

ತ್ಯಜಂತ್ಯೇವಾಥವಾ ಭೀತಿಂ ನಿಶ್ಚಯೇಕೃತವೃತ್ಯವಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.846

ಸಾವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ತ್ಯಜತೇ ಪ್ರಾಪ್ತಮವೃತಂ ಯದೇತತ್ ಬುದ್ಧಿಲಾಘವಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದೊರೆತ ಅವೃತವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದೆಂಬುದು ತಿಳಿಗೇಡಿತನವಷ್ಟೆ!

ತ್ಯಜಂತಿ ಸತ್ತ್ವಹೀನಾಂಸ್ತು ದಾರಾ ಅಪಿ ನಿರಾದರಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸತ್ತ್ವವಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯರೂ ಸಹ ಅದರ ತೋರಿಸದೆ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತ್ರಾತಾರೋ ಯದಿ ಹಂತಾರೋ ರಕ್ಷತಾರೋ ನು ತತ್ರ ಕೇ?

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದವರೇ ಕೊಲ್ಲುವವರಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವರಾರು?

ದತ್ತಂ ನೈವ ಪುನರ್ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯಬಾರದು.

ದತ್ತಂ ಯತ್ ತತ್ಪಲಂ ಸಮುಪೇಷ್ಯತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದರ ಫಲವು ದೊರೆತೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ದತ್ತಯಾಸಾದ್ಯತೇ ಸರ್ವಂ ಅದತ್ತೇ ಲಭ್ಯತೇ ಕುತಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದಾನ ನೀಡಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು ; ಕೊಟ್ಟಿರದಿದ್ದರೆ ಪಡೆವುದು ಹೇಗೆ ?

ದರ್ಶನಾಂತಂ ಹಿ ಮಹತಾಂ ಪ್ರಿಯೇಷು ಕಲುಷಂ ಮನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದೊಡ್ಡವರು ಪ್ರಿಯರಾದವರ ಬಗ್ಗೆ ಕಹಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಭೇಟಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ.

ದಾನಂ ವೀರಾಣಾಂ ಉತ್ಸಾಹಃ ಸಿದ್ಧಯೇ ಸತಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದಾನವು ವೀರರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವರ್ಧಕ ; ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣ.

ದಾನಂ ಹಿ ನಾಮ ಸಂಸಾರೇ ನಿಧಾನಂ ಸರ್ವಸಂಪದಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1733

ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ದಾನವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತಿಗೂ ಮೂಲ ಕಾರಣ.

ದಿವ್ಯಂ ಹಿ ನಯನಂ ಮನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು ದಿವ್ಯವಾದ ಕಣ್ಣೇ ಸರಿ.

ದೀರ್ಘದರ್ಶೀ ಶ್ರಿಯಂ ಭುಂಕ್ತೇ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದೂರಾಲೋಚನೆಯುಳ್ಳವರು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದುಃಖಂ ದುಃಖೇ ಹಿ ವರ್ಧತೇ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ದುಃಖಂ ಸಹಂತೇ ಸಾಧ್ವ್ಯೋ ಭರ್ತ್ಸುಹಿತೇ ರತಾಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಗಂಡನ ಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಸತಿಯರು ಕಷ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದುಃಖಂ ಹಿ ಜನನೀನಾಂ ಸುದುಃಸಹಮ್

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ತಾಯಂದಿರ ದುಃಖವು ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದುದು.

ದುಃಖವ್ಯಥಾಂ ನ ಜಾನಾತಿ ಜಡರಾಶಿಃ ಕಥಂ ನು ವಾ?

– ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.979

ದಡ್ಡನು ದುಃಖದ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಅರಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಹೇಗೆ ?

ದುಃಖಾನಲಸ್ಯಾಂತೇ ಭವಂತಿ ಸುಖಿಸಂಪದಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದುಃಖದ ಬೇಗೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಸಂಪತ್ತುಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ದುಃಖಾ ಹಿ ಖಲಸಂಗತಿಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದುಷ್ಟರ ಗೆಳೆತನವು ದುಃಖದಾಯಕ.

ದುಃಖಿಭ್ಯೋ ಹಿ ಪಲಾಯಂತೇ ಧೈರ್ಯಾಯತ್ತಾ ವಿಭೂತಯಃ

– ಭಾರತಮಂಜರೀ 14.8

ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳು ದುಃಖಿತರಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತವೆ.

ದುಃಸಹಾ ಗೃಹದುರ್ಗತಿ:

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.912

ಮನೆಯೊಳಗಣ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ದುಃಸಹೋ ವಿರಹಾನಲ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿರಹದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ದುರ್ಗ್ರಹರತಾನ್ ಅನುನೇತುಂ ಕ ಈಶ್ವರಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದುರ್ಗ್ರಹವುಳ್ಳವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಬಲ್ಲವರಾರು?

ದುರ್ಜನಃ ಶ್ಲಾಘತೇ ನಿತ್ಯಂ ಲಜ್ಜತೇ ಯೇನ ಸಜ್ಜನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಜ್ಜನರು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅದನ್ನೇ ದುಷ್ಟನು ನಿತ್ಯ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

ದುರ್ಜಯಾ ಹಿ ಸದಾ ಘೋಕಾ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಗೂಬೆಗಳನ್ನೆಂದೂ ಗೆಲ್ಲಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದುರ್ನಿವಾರೋ ಹಿ ಮನ್ಮಥಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕಾಮವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು.

ದುರ್ಲಭ್ಯಾ ಭವಿತವ್ಯತಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿಧಿಯನ್ನು ಮೀರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ದುರ್ಲಭಲಾಭೇಷು ಬಹುವಿಘ್ನಾಯ ಸಿದ್ಧಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯು ನಾನಾ ವಿಘ್ನಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ದುರ್ಮಿಜ್ಞೇಯಾ ವಿಧೇರ್ಗತಿ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವಿಧಿಯ ಗತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ದುರ್ಮಿನೀತಾನಾಂ ಶ್ವಭ್ರಪಾತಃ ಸಮೇ ಪಥಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವಿನಯವಿಲ್ಲದವರು ಸರಳ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲೂ ಗುಂಡಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ.

ದುಶ್ಚಿಕಿತ್ಸ್ಯಃ ಸ್ಮರಾನಲಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕಾಮದ ಕಾವಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಲ್ಲ.

ದುಷ್ಪಃ ಸರ್ವವಿನಾಶಕೃತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದುಷ್ಪನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ದೂರಸ್ಥಾ ಏವ ಶೋಭಂತೇ ಪುಷ್ಪಮಾಲಾ ಇವಾಂಗನಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಹೆಂಗಳೆಯರು, ಹೂಮಾಲೆಯಂತೆ, ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದೃಕ್ಸಂವಿಭಾಗಮಪಿ ನ ವೇಶ್ಯಾ ಕುರ್ವಂತ್ಯಕಾರಣಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವೇಶ್ಯೆಯರು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿನೋಟವನ್ನೂ ಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ದೃಷ್ಟ ಪಂಚನರಾ ನಾರ್ಯಃ ಸ್ವಚ್ಛಂದಾ ನ ಪದಂ ಹ್ರಿಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.408

ನಾಲ್ಕಾರು ಗಂಡಸರನ್ನು ಕಂಡಿರುವ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ದೇಶಕಾಲಾವನಾಲೋಕ್ಯ ಪ್ರಭವಂತಿ ನ ಪಂಡಿತಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದೇಶ, ಕಾಲಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯದವರು ಜಾಣರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದೈವಂ ವಾ ಕೇನ ಲಂಘ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದೈವವನ್ನು ಮೀರಬಲ್ಲವರಾರು?

ದೈವಗತ್ತಿತ್ತಾ ಪುರುಷೇಣ ನ ಲಂಘ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದೈವಗತಿಯು ವಿಚಿತ್ರವಾದುದು. ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರು ಅದನ್ನು ಮೀರಲಾರರು.

ದೈವಪ್ರೇರಿತ ಚತ್ತಾನಾಂ ವಚೋಭಿಃ ಕಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತಿನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೇನು?

ದೈವವಿಹಿತಂ ಸ್ವಯಂ ಭವತಿ ಸಿದ್ಧಯೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಧಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವಾದದ್ದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.

ದೈವಾಯತ್ತಾನ್ರಿ ವಿತ್ತಾನ್ರಿ ಭುಜಾಧೀನಸ್ತು ವಿಕ್ರಮಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಹಣವು ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಧೀನ, ಆದರೆ ಪರಾಕ್ರಮವು ತೋಳಿಗೆ ಅಧೀನ.

ದೈವಾಯತ್ತಾಸ್ತು ಸಿದ್ಧಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೈವಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವಂಥವು.

ದೈವೇನ ಲಿಖಿತಂ ಪ್ರಮಾಣ್ಷುಂ ಕಸ್ಯ ಕಃ ಕ್ಷಮಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಧಿಯು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಅಳಿಸಿಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯ?

ದೋಷಾಸಕ್ತಿಃ ಗುಣದ್ವೇಷಃ ಶ್ರೀವಿನಾಶಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಗುಣದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಇದು ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿನಾಶದ ಲಕ್ಷಣ.

ದ್ಯೂತಂ ಸರ್ವಾಪದಾಂ ಮೂಲಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.340

ಎಲ್ಲ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿರುವುದು ಜೂಜು.

ದ್ರೋಹಃ ಸತ್ಯಂ ವಿಪತ್ಯಲಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ದ್ರೋಹ ಬಗೆದರೆ ವಿಪತ್ತು ಉಂಟಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಧತ್ತೇ ನಿಷೇಧವಿಷಯೇ ಪರಮಾನುಬಂಧಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.574

ಬೇಡವೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಧನಂ ಧನಂ ಕದರ್ಯಾಣಾಂ ಧರ್ಮಸ್ತು ಮಹತಾಂ ಧನಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಹೀನ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹಣವೇ ದೊಡ್ಡಧನ ; ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಧರ್ಮವೇ ನಿಜವಾದ ಧನ.

ಧನವಾನ್ ಕೋ ನ ವಂಚಿತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸ್ಥಿತಿವಂತನಾದ ಯಾರು ತಾನೇ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿಲ್ಲ?

ಧನೇನ ವರ್ಧತೇ ತೃಷ್ಣಾ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.998

ಹಣದಿಂದ ದುರಾಸೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ಧನೇ ಪತತಿ ನ ಸ್ವಿಗ್ಧಾ ದೃಷ್ಟಿರುನ್ನತ ಜನ್ಮನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಉತ್ತಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದವರ ಸ್ನೇಹದೃಷ್ಟಿಯು ಹಣದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಧನ್ಯಃ ಪುಣ್ಯವತಾಮೇವ ಪರಾರ್ಥೇ ಜೀವಿತವ್ಯಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬೇರೆಯವರ ಸಲುವಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸಮೆಸುವ ಪುಣ್ಯವಂತರೇ ಧನ್ಯರು.

ಧನ್ಯಸ್ಯ ಕಿಂ ದುರ್ಲಭಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಧನ್ಯನಾದವನಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದದ್ದೇನು?

ಧರ್ಮಂ ನಾಪೇಕ್ಷತೇ ವಿಧಿಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ವಿಧಿಯು ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಧರ್ಮ ಏವ ಪ್ಲವಃ ಪುಂಸಾಂ ಸಂಸಾರಮಕರಾಕರೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮೊಸಳೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೇ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ದೋಣಿ.

ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದಾಂ ಲಂಘಯಂತಿ ನ ಸಾಧವಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸತ್ಪುರುಷರು ಧರ್ಮದ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ.

ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮೋ ಹಿ ಗತಿಕ್ರಮಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1114

ಧರ್ಮದ ನಡಾವಳಿಯು ಬಹುಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದಲ್ಲವೆ !

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನ ಜಾನಂತಿ ವ್ಯಸನಸ್ಥಾಸ್ತು ಪಾರ್ಥಿವಾಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.401

ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದ ರಾಜರು ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರಿಯರು.

ಧಾತುಃ ಕಿಂ ನಾಮ ದುರ್ಘಟಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವಿಧಿಯು ಏನನ್ನು ತಾನೇ ಸಾಧಿಸದು?

ಧಿಕ್ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಜೀವನಂ ದೃಢಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೊಂಡು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರ.

ಧಿಗುಪಾಯಾನ್ ಅಪಾಯೈಕ ಪರ್ಯಂತಾನ್ ಮೂರ್ಖಕಲ್ಪಿತಾನ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬರಿಯ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಒಯ್ದುಬಿಡುವಂತಹ ಮೂರ್ಖರು ಯೋಜಿಸಿರುವ ಉಪಾಯಗಳಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರ.

ಧೀಮತಾಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಭವಂತಿ ಅಖಿಲಸಿದ್ಧಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಧೀಮಂತರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಧೀಮಾನೇಕಃ ಸಹಾಯೋಽಸ್ತಿ ಬಹೂನಾಮುದಯಶ್ರಿಯೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅನೇಕ ಜನರ ಏಳಿಗೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಕೈಚಳಕವಿರುತ್ತದೆ.

ಧೀರೋಽಪಿ ವಿದ್ವಾನಪಿ ವಿಮುಹ್ಯತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಧೀರನೂ, ವಿದ್ವಾವಂತನೂ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಧೂರ್ತೋ ನ ವಂಚ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಧೂರ್ತನು ಮೋಸಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಧೈರ್ಯಂ ವಿಪತ್ಸ್ನಾರಜಲಧೇಃ ಸೇತುಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಧೈರ್ಯವೇ ವಿಪತ್ತೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ.

ನ ಕಸ್ಯಾನೇಕದೋಷೋಽಪಿ ಪುತ್ರಃ ಕಾಯ ಇವ ಪ್ರಿಯಃ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.73

ಅನೇಕ ದೋಷಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಮಗನು, ತನ್ನ ಶರೀರವೆಂಬಂತೆ, ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಇಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ?

ನ ಕುರ್ಯಾದ್ ಬಲಿನಾ ವೈರಂ ದುರ್ಬಲೋ ದರ್ಪಮಾಶ್ರಿತಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.658

ದುರ್ಬಲನು ಜಂಭ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಲಶಾಲಿಯೊಂದಿಗೆ ವೈರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ನ ಕುರ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಠಲಂ ವೈರಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.582

ವೈರ್ಥವಾದ ಶತ್ರುತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ನ ಕ್ಷೇಬಾಃ ಸಂಪದಾಂ ಪದಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.85

ನಪುಂಸಕರು ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಲ್ಲ.

ನ ಜಂಬುಕವಧೇ ಸಿಂಹಃ ಸ್ವಪ್ನೇಽಪಿ ಕುರುತೇ ಮತಿಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಿಂಹವು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ನರಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಜಾತು ಜಂಬುಕೀಪುತ್ರಃ ಸ್ತನಂ ಪಿಬತಿ ಗೋಃ ಕೃಚಿತ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ನರಿಯ ಮರಿಯು ಹಸುವಿನ ಕೆಚ್ಚಲ ಹಾಲನ್ನು ಎಂದೂ ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ತ್ವಾತ್ಮನಿ ಗತೇ ವಿತ್ತಂ ಪುರುಷಾನನುಗಚ್ಛತಿ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮನುಷ್ಯನು ಮೃತಿ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಹಣವು ಎಂದೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಪುಣ್ಯಂ ಸತ್ಯಮಾತ್ರೇಣ ಸತ್ಯಾನ್ನಾಶೋಽಸ್ಮಿ ಕೇವಲಾತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬರಿಯ ಸತ್ಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವೇನಿಲ್ಲ; ಕೇವಲ ಸತ್ಯದಿಂದ ನಾಶವೇ ಉಂಟಾಗುವುದು.

ನ ಮಹಾಂತಃ ಸಹಂತೇ ಹಿ ಪ್ರಾಕೃತ್ಯಃ ಸಮಶೀರ್ಷಕಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದೊಡ್ಡವರು ಅನಾಗರಿಕರ ಜೊತೆ ಸಮಾನವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ನರಾಃ ತ್ಯಕ್ತಸ್ವಕರ್ಮಾಣೋ ಮೋದಂತೇ ಸಾಧುನಿಂದಯಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ಜನರು ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಖ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ನರ್ಮಹಾಸ ವಿಶಾಲೋ ಹಿ ಗೋಷ್ಠೀಷ್ಟವೃತ್ತನಿರ್ಘರಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಶೃಂಗಾರಗಳ ಹೊನಲು ಅವೃತ್ತದ ರಸಬುಗ್ಗೆಯಂತೆ.

ನವಾಂ ಮಾಲಾಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯೇ ರಮತೇ ನು ಕಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೊಸ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಳಸಿ ಬಿಸುಟ ಹೂವಿಗೆ ಆಸೆಪಡುವವರುಂಟೇ?

ನ ವೀರಾಣಾಂ ವಿಷಮಸ್ಥೇಷು ವಿಕ್ರಮಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.904

ದುಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವರ ಮೇಲೆ ವೀರರು ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಮೆರೆಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಶೀಲಕರಣಂ ಜಾತಿಃ ನಾಶ್ರಮಃ ಪುಣ್ಯಕಾರಣಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.414

(ಉತ್ತಮ) ಜಾತಿಯು ಉತ್ತಮ ನಡತೆಯನ್ನೇನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; (ಸಂನ್ಯಾಸ) ಆಶ್ರಮವೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಶ್ಯಂತಿ ನ ಹಿ ಪ್ರಾಗ್ಜನ್ಮವಾಸನಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ವಾಸನಾ ಸಂಸ್ಕಾರವು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಸಹಂತೇ ಹಿ ಮಾನಿನ್ಯಃ ಪತ್ಯುರನ್ಯಾ ಸಮಾಗಮಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮಾನಿನಿಯರು ಗಂಡನು ಬೇರೆಯವರ ಸಂಗದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ!

ನ ಸಹಂತೇ ಹಿ ರಾಗಿಣ್ಯೋ ಭರ್ತುಃ ಪ್ರೇಮಪದಂ ಜನಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅನುರಾಗವತಿಯರು ಗಂಡನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಜನರನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳರು.

ನ ಸ್ಥಿರಾ ಖಲ ಸಂಗತಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದುಷ್ಟರ ಗೆಲಿತನವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ.

ನ ಹಿ ಕಾತ್ಯಾಯನೀಸಿಂಹಃ ಕ್ರೋಷ್ವಾರಮಭಿಧಾವತಿ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.213

ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಿಂಹವು ನರಿಯ ಮೇಲೇರಲು ಓಡುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಹಿ ಕಾಲಮನಾಸಾದ್ಯ ತಿಮಿರಂ ಹಂತಿ ಭಾಸ್ಕರಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.251

(ಉದಯ) ಕಾಲವು ಬಾರದೇ ಸೂರ್ಯನು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲಾರನು.

ನ ಹಿ ದಾರುಮಯೋ ಹಸ್ತೀ ಕರೋತಿ ಸಮರಕ್ರಿಯಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಆನೆಯು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾರದಷ್ಟೆ!

ನ ಹಿ ನಾಮ ಚಲತ್ಯೇಷಾ ವಿಹಿತಾ ಕರ್ಮಸಂತತಿಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವು ಫಲ ನೀಡದೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಹಿ ನಾಮ ನಿಪಾತ್ಯೇಷು ಪತಂತಿ ಪ್ರಭುದೃಷ್ಟಯಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅಧೋಗತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾದವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಹಿ ನಾಮ ಪ್ರಕಾಶಂತೇ ಪುರಸ್ತೇಜಾಂಸಿ ತೇಜಸಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.259

ತೇಜಸ್ಸುಗಳ ಎದುರು ತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಾರವು.

ನ ಹಿ ನಿಃಸಾರ ಸಂಸಾರವಿಕಾರಾಃ ಪ್ರಭವಿಷ್ಯವಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳು ಸಾರವಿಲ್ಲದ ಸಂಸಾರದ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಹಿ ನಿರ್ವಹಣಂ ಯಾಂತಿ ಪ್ರಭೂಣಾಮಾಶ್ರಿತೇ ರುಷಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಭುಗಳ ಕೋಪಗಳು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುವವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಹಿ ಪೀತಂ ವಿಷಂ ಪೂರ್ವಂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪೇನ ಶಾಮ್ಯತಿ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.469

ಮೊದಲಿಗೆ ಕುಡಿದ ವಿಷವು ಆಮೇಲೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವುದರಿಂದ ಶಮನಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ನಹಿ ಪ್ರಾಣಪರಿತ್ಯಾಗೋ ಮಾನಭಂಗೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1679

ಅವಮಾನವಾದಾಗ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವುದು ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವಲ್ಲ.

ನಹಿ ಮಿತ್ರದ್ರೂಹಃ ಪಾಪಂ ಶಾಮ್ಯೇತ್ ಜನ್ಮಶತ್ಕರಪಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಗಳಿಯರಿಗೆ ದ್ರೋಹಗೈದ ಪಾಪವು ನೂರಾರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ನೀಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಹಿ ರತ್ನಪ್ರದೀಪಾನಾಂ ಪ್ರವಿಶತ್ಯಂತರಂ ತಮಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಕತ್ತಲೆಯು ರತ್ನದೀಪಗಳ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರದು.

ನಹಿ ಲಾಘವಮಾಪ್ನೋತಿ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನೋಽಪಿ ಮಹಾಜನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.514

ಮರೆಮಾಚಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ಚಿಕ್ಕವರಾಗಲಾರರು.

ನಹಿ ಶೀಲವತಃ ಕಿಂಚಿತ್ ವಿದ್ಯತೇ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.468

ಶೀಲವಂತನಿಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ದುರ್ಲಭವಲ್ಲ.

ನಹಿ ಶ್ರೀಕಾ ಕಲ್ಪತರೂಂ ವಲ್ಲಿ ಕಾಚಿದಕಾಂಚನೀ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಅಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುವುದು ಚಿನ್ನದ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲದೇ ಬೇರಲ್ಲ.

ನಹಿ ಸತ್ತುರುಷ್ಯಃ ಸಂಗಃ ಕೃಚಿದ್ಭವತಿ ನಿಷ್ಫಲಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸತ್ತುರುಷರ ಸಹವಾಸವೆಂದೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ

ನಹಿ ಸೌವರ್ಣಶೈಲಾಗ್ರಾತ್ ಕಾಚಖಂಡಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಚಿನ್ನದ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಿಂದ ಗಾಜಿನ ಚೂರು ಎಂದಿಗೂ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ

ನ ಹ್ಯನಂತೋ ವಸಂತಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಸಂತ ಋತುವು ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ್ದೇನೂ ಅಲ್ಲ

ನ ಹ್ಯನಾಸನ್ನನಾಶಾನಾಂ ಉದೇತಿ ಮಲಿನಾ ಮತಿಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿನಾಶವು ಸಮೀಪಿಸದೇ ಇರುವವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಕಲುಷಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ

ನ ಹ್ಯಮರ್ಷಪದೇ ಶೋಕಃ ಪ್ರಭವತ್ಯಭಿಮಾನಿನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶೋಕವೆಂದೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ನ ಹ್ಯವಿಜ್ಞಾತವಿಷಯೇ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ತಿಳಿಯದಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಏನಿದ್ದೀತು?

ನಾಸ್ತಿ ಕಾಯಸಮಂ ಕಿಂಚಿದ್ ದೇಹಿನಾಂ ವಲ್ಲಭಂ ವಿಭೋ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.1695

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶರೀರದಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವಾದುದು ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ

ನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿದಗಮ್ಯಂ ವ್ಯವಸಾಯಿನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುವವರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಲಾಗದ್ದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ

ನಿಂದ್ಯೇನ ಗುಣಸಂಪತ್ತಿಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಹಿ ವಶೀಕೃತಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿರುವವರು ನಿಂದ್ಯವಾದುದರಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಾಣುವರಷ್ಟೆ!

ನಿಸಾರಾಣಾಂ ಭವಂತ್ಯೇವ ಸತ್ಯಂ ವಾಚಿ ಪ್ರಗಲ್ಭತಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸಾರವಿಲ್ಲದವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಿಜಕ್ಕೂ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಇರುವುದುಂಟು.

ನಿಜಧೈರ್ಯದೃಢಃ ಚಿತ್ತೇ ನಿಶ್ಚಯೋ ಹಿ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಮಹಾತ್ಮರ ನಿಶ್ಚಯವು ಸ್ವಂತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ದೃಢವಾಗಿರುವಂಥದು.

ನಿಜಶೀಲಂ ಸುಸತ್ತ್ವಾನಾಂ ರಕ್ಷಾ ಹರಿಣಚಕ್ಷುಷಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಜಿಂಕೆ ಕಂಗಳ ಸತ್ತ್ವಶಾಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅವರ ಸನ್ನಡತೆಯೇ ಶ್ರೀರಕ್ಷೆ.

ನಿಜಶೀಲೇನ ರಾಜಂತೇ ಯೋಷಿತಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಿಪಾತ್ಯತೇ ಸುಖೇನ್ಯೇವ ಶತ್ರುಭಿರ್ವ್ಯಸನೀ ಜನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ದುರಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳಾತನನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಿರ್ಗೃಹೀತಂ ನ ವಾ ಕಸ್ಯ ಲೋಭಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಿನಶ್ಯತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹಿಡಿದುಕೊಂಡದ್ದು ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕಳೆದು ಹೋಗ ದಿರುವುದೇ?

ನಿರ್ಲಿಚ್ಛಸ್ಯ ಭಯಂ ಕುತಃ ?

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ನಾಚಕೆಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಏತರ ಭಯ ?

ನಿರ್ವೈರಾ ನ ಪದಂ ಶ್ರಿಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.72

ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲದವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ

ನಿರ್ವೈರೋ ನಿರ್ಮಮಃ ಶಾಂತಃ ಪ್ರಯಾತಿ ಪರಮಂ ಪದಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.370

ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದ, ಸ್ವಾರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು ಪರಮಪದವನ್ನೈದುವನು.

ನಿಷ್ಕಲಂಕಾಃ ಕ್ವ ವಾ ಗುಣಾಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕಳಂಕರಹಿತವಾದ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲವೇ ?

ನೀಚೋತ್ಕರ್ಷ ಕಥಾದುಃಖಂ ಸಹತೇ ನೋನ್ನತಂ ಮನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ವಿಕಸಿತವಾದ ಮನಸ್ಸು ನೀಚರೂ ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸದು.

ನೂನಂ ವಿಪದಿ ನೀಚಾನಾಂ ನೃಪಾಣಾಂ ಧರ್ಮವೃತ್ತಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 8.208

ನೀಚರಾದ ರಾಜರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳು ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವಾಗ ಮಾತ್ರ.

ನೃತ್ಯಂ ಹಿ ಲಲಿತಂ ವಸ್ತು ಯೋಷಿತಾಮೇವ ಶೋಭತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ನೃತ್ಯವು ಕೋಮಲವಾದ ಕಲೆ; ಇದು ಹೆಂಗಸರಿಗೇ ಶೋಭಿಸುವಂಥದು.

ನೇಹ ಪುತ್ರಾತ್ ಪ್ರಿಯತರಂ ಕಿಂಚಿದಸ್ತಿ ಶರೀರಿಣಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ (ಹರಿವಂಶ 1.765)

ಜನರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಗನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾದುದು ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಪಂಚಾನನಾನುಕಾರೋ ಹಿ ಮಾರ್ಜಾರಸ್ಯ ನ ಶೋಭತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.684

ಸಿಂಹದ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪತಂತಿ ಪಟ್ಟದಾಸ್ತತ್ರ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಸರೋಜಿನೀ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.1323

ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಕಮಲವನವುಂಟೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ದುಂಬಿಗಳು ಎರಗುತ್ತವೆ.

ಪತಿತ ಪ್ರೇಮಬಂಧಾನಾಂ ಆಶಾಬಂಧೋಽತಿದುಃಸಹಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರೇಮಾನುರಾಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು ಆಶಾವಂತರಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ.

ಪತಿಷ್ಯತಾಂ ಮತಿಃ ಪ್ರಾಯಃ ಕಿಲ್ಬಿಷಾಭಿನಿವೇಶಿನೀ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರುವವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತಳೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಪತ್ಯುರ್ಧಾರಿದ್ರ್ಯಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಸತೀನಾಮೇವ ಶೋಭತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪತಿಯು ಬಡತನದಿಂದಿರುವಾಗ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಸತಿಯರಿಗೇ ಶೋಭೆ ತರುವಂಥದು.

ಪರಾಕ್ರವೋ ಹಿ ವೀರಾಣಾಂ ಮಾನಭಂಗೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮಾನಹಾನಿಯಾದಾಗ ಪರಾಕ್ರಮ ಮೆರೆಯುವುದೇ ವೀರರು ತೋರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ.

ಪರಕಾರ್ಯಸುಖಾಃ ಸಂತಃ ಸ್ವಸುಖೇಷು ಪರಾಜ್ಞುಖಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಬೇರೆಯವರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಕಾಣುವ ಸಜ್ಜನರು ಸ್ವಸುಖದ ಬಗ್ಗೆ ಪರಾಜ್ಞುಖರು.

ಪರಪುತ್ರಸ್ಯ ರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಸ್ವಪುತ್ರಃ ತ್ಯಜ್ಯತೇ ಕಥಮ್ ?

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಬೇರೆಯವರ ಮಗನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಸ್ವಂತ ಮಗನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲಾದೀತೇ?

ಪರಮಾ ಪ್ರೀತಿಃ ಪುತ್ರಾತ್ ನಾನ್ಯತ್ರ ದೇಹಿನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಗನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಅತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿ ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪರಾತ್ಮನಿಂದಾ ಶ್ಲಾಘಾಸು ಮೌನಿನೋ ಹಿ ಮನೀಷಿಣಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಪರನಿಂದೆ ಅತ್ಯಪ್ರಶಂಸೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಮೌನ ವಹಿಸುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪರಾಭವೇಽಪಿ ದಾರಾಣಾಮುಪೇಕ್ಷಾಂ ಕ್ಷಮತೇ ನು ಕಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.396

ಸೋಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಡತಿಯ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಯಾರು ಸಹಿಸಿಯಾರು?

ಪರಾಧಿಘಾತಾದಶ್ಚಾತಿ ವಿಭೂತಿಂ ವಿಬುಧೋ ಜನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಧೀರರು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರೋಪಕಾರಃ ಸಂಸಾರೇ ನಿಃಸಾರೇ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಕುತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಾರರಹಿತವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪರೋಪಕಾರವು ದೊರೆವುದೆಲ್ಲಿ?

ಪರೋಪಘಾತೇ ನಂದಂತಿ ಲುಬ್ಧಾಃ ಕಾಮಫಲೇಷ್ವವಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.981

ಕಾಮಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವ ದುರಾಶೆಯ ಜನರು ಇತರರು ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದಾಗ ಹರ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರೋಪದೇಶೇಷು ವಿದ್ವಾನ್ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಜನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಇತರರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಬಿಡುವರು.

ಪರೋಪದೇಶೇಷ್ವಥವಾ ಸರ್ವೋ ಭವತಿ ಪಂಡಿತಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.812

ಪರೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ ಸರಿ.

ಪರೋಪದೇಶೇ ಸರ್ವೋ ಹಿ ಸದಾ ಭವತಿ ಪಂಡಿತಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪರೋಪದೇಶ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿವಳಿಕಸ್ಥರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪರ್ಯಂತಕಾಲೇ ದೀಪಸ್ಯ ಬಹುಲೀಭವತಿ ದ್ಯುತಿಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 5.153

ದೀಪವು ನಂದಿಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ.

ಪರ್ಯಾಯಭಾವ ಸದೃಶೀ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಸತತಂ ಗತಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಡಿಗೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರ್ಯಾಯಭಾವಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದುದು.

ಪಶೂನಾಮಿವ ಮೂರ್ಖಾಣಾಂ ಧೀಹೀನಂ ನು ಬಲಂ ವೃಥಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಲ್ಲದ ಮೂರ್ಖರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಪಶುಗಳದ್ದೆಂಬಂತೆ, ವೃಥಾವೇ ಸರಿ.

ಪಶೂನಾಮಿವ ಯೂಥೋಽಯಂ ಗತಾನುಗತಿಕೋ ಜನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೋದವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ಈ ಜನರು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಡು ಇದ್ದಂತೆ.

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಂ ಹಿ ಪುಷ್ಪಾತಿ ಕಾಲಹೀನೋ ಮನೋರಥಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.1162

ಅಕಾಲಿಕವಾದ ಆಸೆಯು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ವರ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಾಪಂ ಮಾರ್ಪ್ತಿ ಶುಭಂ ಸೂತೇ ಸತ್ಯಂ ಸಾಧುಸಮಾಗಮಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಜ್ಜನರ ಸಂಪರ್ಕವು ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಪಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಂಗಳವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪಾಪೇ ಪಾಪಾನಾಂ ನಿಃಶಂಕಂ ರಮತೇ ಮನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.695

ಪಾಪಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಃಶಂಕೆಯಿಂದ ಹರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಾಮರನಾರೀಭ್ಯಃ ವಿಧಿಃ ಪುತ್ರಾನ್ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

• ಬಡ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಿಧಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಪಾರಿಜಾತಲತಾಭೃಂಗೋ ನ ಹಿ ಜಾತೀಷು ಸಾದರಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪಾರಿಜಾತದ ಬಳ್ಳಿಯ ದುಂಬಿಯು ಮಲ್ಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆದರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಿತುಃ ಸಂತಾರಿಣೇ ಕನ್ಯಾ ಲೋಕೇ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಪರತ್ರ ಚ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.821

ಈ ಲೋಕ ಹಾಗೂ ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆಯನ್ನು ದಾಟಿಸುವವಳು ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೇ.

ಪುಂಸಾಂ ಸ್ವಕರ್ಮವೈಚಿತ್ರ್ಯಾತ್ ನ ದುಃಖಂ ನ ಸುಖಂ ಸದಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಾವೇ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಸದಾಕಾಲ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪುಣ್ಯವತಾಂ ದೈವಾತ್ ಸ್ವಯಮಯಾಂತಿ ಸಂಪದಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಅದೃಷ್ಟದಿಂದಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತವೆ.

ಪುತ್ರೈರಶಕ್ಯಂ ಯತ್ ಕರ್ತುಂ ತತ್ ಸುತಾಭಿರವಾಪ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸಾಧಿಸಲಾಗದ್ದನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪುರುಷಾಃ ಕೃತಘ್ನಾಃ ಕ್ರೂರಕಾರಿಣಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಗಂಡಸರು ಕ್ರೂರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಕೃತಘ್ನರೇ ಸರಿ.

ಪುರೋಧಸಾ ಮಂತ್ರವತಾ ಸಂಯುಕ್ತಃ ತ್ರಿಜಗಜ್ಜಯೇ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.916

ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಲ್ಲ ಪುರೋಹಿತನನ್ನುಳ್ಳ ರಾಜನು ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವನು.

ಪುರೋಹಿತಂ ವಿನಾ ಶಕ್ತಿಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಕುತೋಽನ್ಯಥಾ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.915

ಪುರೋಹಿತನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬಲವೆಲ್ಲಿಯದು?

ಪುಷ್ಕಿರ್ಹಿ ಪ್ರಥಮಾ ರತಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪುಷ್ಪಿಯು ಆಸಕ್ತಿಯ ಮೊದಲ ವಸ್ತು

ಪೂರ್ಣೇಂದು: ಅಮೃತೋದ್ಗಾರಿಕಿರಣ: ಕಸ್ಯ ನ ಪ್ರಿಯ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಅಮೃತದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನು ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಲ್ಲ?

ಪೂರ್ವಂ ಕಥಯತಿ ಪ್ರಾಯೋ ಮನ: ಪುಂಸ: ಶುಭಾಶುಭಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಿಗೇ ಶುಭ ಅಶುಭಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವಸಂಬಂಧಾತ್ ಸಂಗಮೋ ದೇಹಿನಾಮಿಹ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪೂರ್ವಜನಿಂದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಹವಾಸ ಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಕರ್ಷಶ್ಚೇತ್ ಗುಣೇಷ್ಟಸ್ಮಿ ಕಿಮಾಕಾರಪರೀಕ್ಷಯಾ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.674

ಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಕಾರವನ್ನೇಕೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು?

ಪ್ರಗಲ್ಭತಾ ಪುರಂಧ್ರೀಕಾಂ ಅಸಾಧ್ಯೇಷ್ಟಪಿ ವಸ್ತುಷು

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಾಧಿಸಲಾಗದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಗಲ್ಭಾ: ಕಿಲ ಸರ್ವೇ ಹಿ ಪರದೋಷಾನುದರ್ಶನೇ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.688

ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಿಷ್ಣಾತರೇ ಸರಿ.

ಪ್ರಚ್ಛಾದನಂ ಪ್ರತಾಪಸ್ಯ ನ ಸಹಂತೇ ಹಿ ಮಾನಿನ:

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವುದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಯತೇ ಪುಂಸಾಂ ಬಂಧುರನ್ನೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇರಾವ ಬಂಧುವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಣಯಾದಭ್ಯುಪಗಮೋ ಯಥಾ ನೈವ ತಥಾ ಹಠಾತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಹಠದಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರತಿಶ್ರುತಂ ಹಿ ಮಹತಾಂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪೈರ್ನ ಲುಪ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವುದರಿಂದ ಲುಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರತ್ಯಾಪನ್ನವಿನಾಶಾನಾಂ ಪ್ರಾಕ್ ನಶ್ಯಂತ್ಯಥವಾ ಧಿಯಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ವಿನಾಶವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವಂಥವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಬುದ್ಧಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತ್ಯುಪಸ್ಥಿತ ನಾಶಾನಾಂ ನಾಶಾಯೈವ ಹಿ ಸಂಗಮಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ವಿನಾಶವು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿಲ್ಲ ವಿನಾಶಕ್ಕೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಥಮಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧೀನಾಂ ಸೋಧಾ ವಿಘ್ನಂ ಸುಖೀಭವೇತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಎಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾತನು ಸುಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಬಲಃ ಕುಲಜಾಂ ಲಜ್ಞಾಂ ಸಹತೇ ನಹಿ ಮನ್ಮಥಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಮನ್ಮಥನು ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತಳಾದ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಭಾವದ್ವೇಷಿಣೋ ನಿತ್ಯಂ ಜ್ಞಾತಯೋ ಗೂಢಶತ್ರುವಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ದ್ವೇಷಿಸುವ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಗೂಢಶತ್ರುಗಳು.

ಪ್ರಮಾಣಂ ಹಿ ಮನೋವೃತ್ತಿಃ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ದೇಹಿನಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1090

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಪ್ರಮಾಣ.

ಪ್ರಯಾತಿ ನಮ್ರಶಿರಸಾಂ ಸಹಸ್ರಗುಣತಾಂ ಗುಣಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.942

ವಿನಯಶಾಲಿಗಳ ಗುಣವು ಸಾವಿರಪಟ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಾದಾಲ್ಲಾಲಿತಃ ಪೂರ್ವಂ ನಾವಜ್ಞಾಂ ಸಹತೇ ಜನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸಂತಸರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮೊದಲಿಗೆ ಮುದ್ದು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಜನರು ಅನಂತರ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧೋ ಹಿ ಮಹೀನಾಥಃ ಕಾರ್ಯಃ ಸರ್ವಸುಖಾವಹಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ರಾಜನು ಎಲ್ಲ ಸುಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಇದೆಯಷ್ಟೆ!

ಪ್ರಾಗ್ಜತ್ತಂ ಭುಂಜತೇ ಸರ್ವೇ ಕರ್ತುಂ ವಾ ಕಸ್ಯ ಕಃ ಕ್ಷಮಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹಿಂದೆ ನೀಡಿದ್ದನ್ನೇ ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ; ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಏನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ?

ಪ್ರಾಣಾನ್ ಹಿ ಪಣಮಾಧಾಯ ಧನೇ ಧಾವಂತಿ ದಸ್ಯವಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಪಣವಾಗಿಟ್ಟು ದಸ್ಯಗಳು ಧನಾರ್ಜನೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲವೆ !

ಪ್ರಾಣಾಸ್ತೂರ್ಣಂ ಹಿ ನಾರೀಣಾಂ ಪ್ರಿಯಪ್ರಣಯತಾನವೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪ್ರಿಯತಮರ ಪ್ರೀತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ನಾರಿಯರ ಪ್ರಾಣವು ಬೇಗನೆ ಹೋಗುವಂಥದಾಗಿರುತ್ತದಷ್ಟೆ!

ಪ್ರಾಣೈಃ ಪುಣ್ಯವತಾಮೇವ ಪ್ರಣಯಿಪ್ರಾಣಪೂರಣಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪುಣ್ಯವಂತರ ಪ್ರಾಣಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಿಯರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಲಪಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಸತ್ಯಹೀನಸ್ಯ ಸಂಪದಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸುಳ್ಳುಗಾರನ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ದೊರೆತಿದ್ದರೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾಪ್ತೇ ವಿಧೌ ನಕ್ಷತ್ರಚಿಂತಯಾ ಕಿಮ್?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವಿಧಿಯು ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವಾಗ ನಕ್ಷತ್ರದ ಚಿಂತೆಯಿಂದೇನು?

ಪ್ರಾಪ್ತವಂತಿ ಕಥಂ ನಾಮ ಪರದ್ರೋಹರತಾಃ ಸುಖಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯುವಂಥವರಿಗೆ ಸುಖವೆಲ್ಲಿ ದೊರಕಿತು?

ಪ್ರಾಯಃ ಪರ್ಯಾಯಗಾಮಿನ್ಯಃ ಸಂಪದೋ ವಿಪದಸ್ರಥಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ಬರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾಯಃ ಪೂರ್ವಂ ಮನಾಂಸ್ಯೇವ ಕಥಯಂತಿ ಶುಭಾಶುಭಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 7.224

ಶುಭಾಶುಭಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸೇ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಯಃ ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯಮಾಯಾಂತಿ ತರುಣ್ಯಃ ಸ್ಥವಿರೇ ವರೇ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಗಂಡನು ವಯಸ್ಸಾದವನಾಗಿದ್ದರೆ ತರುಣಿಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ದಾಷ್ಟಿಕತನ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾಯೇಣ ವ್ಯಸನಾಸಕ್ತಃ ಮೋಹಾಯ ಮಹತಾಮಪಿ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದುರಭ್ಯಾಸಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಮೋಹವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾಯೇಣಾದೀಯತೇ ಮೋಹಃ ಕರ್ಮಣಾ ಮಹತಾಮಪಿ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ಮದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೋಹವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಯೇಣೋತ್ಸಿಕ್ತಚರಿತಃ ಪ್ರಭೂಣಾಂ ವಲ್ಲಭೋ ಜನಃ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ದುಂಡಾವರ್ತನೆಯುಳ್ಳವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರು.

ಪ್ರಿಯಪಾಣಿಚ್ಯುತಂ ವಾರಿ ವಾಂಛಂತಿ ಪಿತರೋಽಧಿಕಮ್

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರು ನೀಡುವ ಜಲಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಿಯಭ್ರಂಶೋ ಧೀರೈರಪಿ ನ ಸಹ್ಯತೇ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪ್ರಿಯರಾದವರ ಇಲ್ಲವಾಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಧೀರರೂ ಸಹ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು.

ಪ್ರಿಯಲಾಭಾ ಭವಂತ್ಯೇವ ಸತ್ಸು ಪ್ರಾಣೇಷು ದೇಹಿನಾಮ್

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪ್ರಾಣವೊಂದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರ ಸಮಾಗಮವು ಮತ್ತೆ ಉಂಟಾಗಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಿಯಸವಾಗಮಃ ಸಾರಃ ಸತ್ಯಂ ವಿಭವಸಂಪದಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಿರಿಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟರಾದವರ ಒಡನಾಟವೇ ನಿಜಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಫಲ.

ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ ನಿರಾಶೇನ ಕಿಂ ಶರೀರೇಣ ಲೋಪಿನಾ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಿಯತಮರು ದೊರಕದೇ ನಿರಾಶವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ವಿನಾಶ ಹೊಂದಲಿರುವ ಶರೀರದಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದ್ದೇನು?

ಪ್ರೀತಿಜಾಲ್ಯಃ ಮನೋಮತ್ಸ್ಯಃ ಕಸ್ಯ ನಾಮ ನ ಕೃಷ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಯಾರ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮೀನು ತಾನೇ ಪ್ರೀತಿಯೆಂಬ ಬಲೆಯಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ?

ಪ್ರೀರ್ತಿಹಿ ವಿಶತಿ ಸ್ವಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರೀತಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಣಯಕೋಪಾಂತೇ ಮಾನಿನೀನಾಂ ಹಿ ವರ್ಧತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.1303

ಪ್ರಣಯಕೋಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನಿನಿಯರ ಪ್ರೀತಿಯು ಹೆಚ್ಚುವುದಷ್ಟೆ.

ಪ್ರೇಮಬಂಧೋ ಹಿ ರಮ್ಯತಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರೀತಿಯ ಫಲವೇ ರಮಣೀಯತೆ.

ಪ್ರೇಮಾತಿಹರ್ಷ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ನಾಭಿನಂದಂತಿ ಭೋಜನಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರೇಮಾತಿರೇಕದಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋದವರಿಗೆ ಊಟವು ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರೌಢಿಂ ವಿದಗ್ಧಮನಸಾಂ ಕಃ ಪರಿಚ್ಛೇತ್ತುಮಾರ್ಹತಿ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.565

ವಿದಗ್ಧರ ಅಂತರಾಳದ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಅಳೆಯಬಲ್ಲವರಾರು?

ಬಂಧುಮಿತ್ರವಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಭೂತಯೋ ಹಿ ವಿಡಂಬನಾಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 10.16

ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಂದ ವಿಯೋಗ ಹೊಂದಿರುವವರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವು ವಿಡಂಬನೆಯೇ ಸರಿ.

ಬಂಧುಸ್ವಜನಹೀನಾ ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಕಸ್ಯ ಮನಃ ಸ್ಪೃಶೇತ್ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 10.13

ಬಂಧುಬಾಂಧವರೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಮುಟ್ಟೀತು?

ಬಂಧುಹೀನೇಷು ಯಾತಿ ಸ್ನೇಹೋ ಹ್ಯನಲ್ಪತಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬಂಧುಗಳಿಲ್ಲದವರ ಗೆಳೆತನವು ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಬಲವದ್ಧಿಃ ವಿರೋಧೋ ಹಿ ಹಾಸ್ಯಾಯ್ಯವ ನ ಸಿದ್ಧಯೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿರೋಧವು ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಅದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಬಹೂನಾಂ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಏಕಹಿಂಸಾ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 19.22

ಅನೇಕರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಾದರೆ ಅದು ಸಹನೀಯ.

ಬುದ್ಧಿಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿನೀ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಬುದ್ಧಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಭರ್ತುರಭ್ಯುದಯೈಕಾಗ್ರಸಂಕಲ್ಪಾ ಹಿ ಕುಲಾಂಗನಾ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಪತಿಯ ಅಭ್ಯುದಯವೊಂದನ್ನೇ ಸದಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭವಂತಿ ಕಿತವಾ: ಸಾಹಸವ್ರತಾ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮೋಸಗಾರರು ದುಡುಕಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭವಂತಿ ದ್ಯೂತಕಾರಾ ಪದಂ ಧಿಯ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಜೂಜಾಡುವವರು ಬುದ್ಧಿವಂತರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭವಂತಿ ಮಹತಾಮೇವ ಸಂಪದೋ ವಿಪದಸ್ತಥಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸಂಪತ್ತು ವಿಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡವರಿಗೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಭವಂತಿ ಮಹತಾಮೇವ ದುಃಸಹಾ ದೈವವಿಕ್ರಿಯಾ:

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸಹಿಸಲಾಗದ ವಿಧಿಯ ವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡವರಿಗೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಭವಿತವ್ಯತಯಾ ಸತ್ಯಂ ಮುದ್ರಿತ: ಸರ್ವದಾ ಜನ:

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.298

ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದೃಷ್ಟದ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭವಿತವ್ಯತಯಾ ಹಂತ ಬುದ್ಧಿ: ಕಸ್ಯ ನ ಕೃಷ್ಯತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.722

ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ತಾನೇ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ?

ಭಾಂತಿ ನಹಿ ನಾಶೇಷು ಬುದ್ಧಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 16.13

ವಿನಾಶಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಚುರುಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿನಶ್ಯಂತ್ಯೇವ ಸಿದ್ಧಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕೆಟ್ಟ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವರ ಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಭಾವಿಷು ಪ್ರತ್ಯಯಃ ಕಥಮ್ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂತು?

ಭಾವ್ಯಾನುಗಾಃ ಶ್ರಿಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1183

ಐಶ್ವರ್ಯವು ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಿನ್ನಕರ್ಮಾ ಹಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸಂಸಾರವು ವಿವಿಧ ಕರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದು.

ಭೂಪತೇಃ ವ್ಯಸನಾಸಂಗಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಕ್ಷಯಲಕ್ಷಣಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ರಾಜನು ದುಶ್ಚಟದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವುದು ಪ್ರಜೆಗಳು ಹಾಳಾಗುವುದರ ಸೂಚನೆ.

ಭೃಂಗಃ ಕಲ್ಪಲತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಲ್ಲಿಷು ರಮತೇ ಕಥಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಕಲ್ಪವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ದುಂಬಿಯು ಸಾಧಾರಣ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದೆಂತು?

ಭೃಂಗಃ ಕಲ್ಪಲತಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಯೂಥಿಕಾಂ ಕಥಮೀಹತೇ?

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.1760

ಕಲ್ಪವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಕಂಡ ದುಂಬಿಯು ಮಲ್ಲಿಗೆಯನ್ನು ಬಯಸುವುದುಂಟೇ?

ಭೇದಮೂಲಂ ಹಿ ಯೋಷಿತಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1206

ಹೆಂಗಸರೇ ಭೇದೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲ.

ಭೋಗಾಃ ಕಸ್ಯ ನ ವಲ್ಲಭಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ?

ಭೋಗೇ ಪರಿಣತಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಕಃ ತ್ಯಕ್ತುಂ ಸ್ವಯಮೀಶ್ವರಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 5.271

ಸುಖಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಸನವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತಾವಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲು ಯಾರು ಸಮರ್ಥರು?

ಭ್ರಮಂತಿ ಕೂಟೇನ ಧೂರ್ತಾ ವಂಚಯಿತುಂ ಜನಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಜನರನ್ನು ವಂಚಿಸಲು ಧೂರ್ತರು ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮಂತ್ರಾಹುತಿಂ ಶ್ವಶಾನಾಗ್ನಿಃ ನಹಿ ನಾಮಾರ್ಹತಿ ಕ್ವಚಿತ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.188

ಶ್ವಶಾನದ ಬೆಂಕಿಯು ಮಂತ್ರದ ಆಹುತಿಗೆ ಎಂದೂ ಅರ್ಹವಾಗಿಲ್ಲ.

ಮಂತ್ರಿಭಿಃ ಪರಿರಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಸೋನ್ಮಾದಾ ಹಿ ನರೇಶ್ವರಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ತಲೆಕೆಟ್ಟ ರಾಜರು ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಮಂದಾರಮಾಲಾಮಾಲೋಕ್ಯ ಮಾಲತ್ಯಾಂ ಕೋ ಹಿ ಸಾದರಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮಂದಾರಮಾಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಾರು ತಾನೇ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಳ್ಳವರಾದಾರು?

ಮತಿಮತಾಮಸ್ತಿ ತಿರಶ್ಚಾಮಪಿ ಕೌಶಲಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕೀಳುಮಟ್ಟದವರಲ್ಲೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.

ಮನಃಶುದ್ಧಿಕ್ಯತಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ಕರ್ಮ ದೇಹಿನಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.415

ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಸರಿ.

ಮನಸಃ ಸ್ವಭಾವೋ ಹಿ ಅಭಿಲಾಷಿತಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಆಸೆ ಪಡುತ್ತಿರುವುದೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವಭಾವ.

ಮನೋಭವಭುಜಂಗೋ ಹಿ ಯತ್ಸತ್ಯಂ ಶ್ರುತಿಲೋಚನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕಾಮವೆಂಬ ಹಾವಿಗೆ ಕಿವಿಯೇ ಕಣ್ಣೆಂಬುದು ಸತ್ಯ.

ಮನೋ ವಿಧತ್ತೇ ಕಮಲಾ ನಾನ್ಯತ್ರ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯವರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಮನ್ಮಥಾನಲವಿಪ್ಲವಃ ಮಹತಾಮಪಿ ದುಃಖದಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕಾಮದ ಕಾವಿನ ದಂಗೆಯು ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು.

ಮಹತಾಂ ಹಿ ವಿಯೋಗೇಷು ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದೊಡ್ಡವರು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧವೇ ಪ್ರತೀಕಾರ.

ಮಹತಾಮಪಿ ಚಿತ್ತಾಬ್ಧಿಮಂದರಃ ಸರ್ವಥಾ ಸ್ಮರಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಮನ್ಮಥನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡವರ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಾಗರಕ್ಕೂ ಮಂದರವಿದ್ದಂತೆ.

ಮಹತಾಮಪಿ ದುರ್ಲಭ್ಯಾ ವಿಯೋಗವಿಷಮಾ ವಿಪತ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.978

ವಿಯೋಗದ ದುರವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಮೀರುವುದು ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯ.

ಮಹತಾಮಪಿ ಯತ್ ಸತ್ಯಂ ದುರ್ನಿವಾರೋ ಮನೋಭವಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.243

ಮನ್ಮಥನನ್ನು ತಡೆವುದು ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಕಷ್ಟವೆಂಬುದು ನಿಜ.

ಮಾನನೀಯಾ ಹಿ ಯೋಷಿತಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.997

ಮಹಿಳೆಯರು ಗೌರವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೇ ಸರಿ.

ಮಾನಸಂ ದೂಷಯತ್ಯೇವ ಘೋರಂ ಹಿ ಖಿಲವಾಗ್ನಿಷಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದುಷ್ಟರ ಕಠಿಣ ಮಾತೆಂಬ ವಿಷವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಮಾನಿನಾಂ ಮರಣಂ ಶ್ರೇಯಃ ಸಮರೇ ನ ಪಲಾಯನಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1143

ಮಾನವಂತರಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾಯುವುದು ಮೇಲೇ ಹೊರತು ಓಡಿ ಹೋಗುವುದಲ್ಲ.

ಮಾನಿನೋ ದೀರ್ಘಮಿಚ್ಛಂತಿ ಪ್ರತೀಕಾರಾಯ ಜೀವಿತಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1679

ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೀರ್ಘ ಜೀವನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಾನ್ಯಾ ವಿಮಾನನಾಂ ನೈತೇ ಸಹಂತೇ ಮಾನಿನೋ ನೃಪಾಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.181

ಗೌರವಯೋಗ್ಯರಾದ ಈ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ರಾಜರು ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳರು.

ಮಾಯಾವತೀನಾಂ ವೈರೇಣ ಯೋಷಿತಾಂ ಕೋ ಹಿ ಮುಚ್ಯತೇ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಕಪಟವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಮಹಿಳೆಯರ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವವರು ಯಾರು?

ಮಾಯಾವಧ್ಯಾ ಹಿ ಮಾಯಿನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 10.78

ವಂಚಕರನ್ನು ವಂಚನೆಯಿಂದಲೇ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು.

ಮುಗ್ಧಾಃ ಸ್ವಭಾವಾತ್ ಪ್ರಾಯೇಣ ಯೋಷಿತಃ ತರಲಾಶಯಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸರಳ ಭಾವನೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮುಗ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೂರ್ಖಸಂಗಭರೇಣೇಯಂ ಪೃಥ್ವೀ ಮಿಥ್ಯೈವ ಪೀಡ್ಯತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಮೂರ್ಖರ ಸಹವಾಸದ ಹೊರೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಭೂಮಿಯು ವೃಥಾ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಮೂರ್ಖಾಃ ಸಾಧುಮತದ್ವಿಷಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮೂರ್ಖರು ಸದಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೂರ್ಖಾಣಾಂ ದೋಷಾಯ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುತಾ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.602

ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಕೆಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೇ.

ಮೂಲಚ್ಛೇದಂ ರಿಪೋಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಅಥವಾ ನ ಪ್ರಕೋಪಯೇತ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.571

ಶತ್ರುವಿನ ಬೇರನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಹಾಕಬೇಕು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ಕೋಪಗೊಳಿಸಲೇ ಬಾರದು.

ಮೂಲಭೇದೋ ಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಶರೀರೋಪೇಕ್ಷಣಂ ನೃಣಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1918

ಮನುಷ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶರೀರವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮದ ಬೇರನ್ನು ಕಡಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ.

ವ್ಯುತಃ ಪ್ರಲಾಪಂ ಬಾಷ್ಪಂ ಚ ನ ಶೃಣೋತಿ ನ ಪಶ್ಯತಿ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.643

ಸತ್ತವನು ಗೋಳಾಟವನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಕಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ವೃತ್ಯುಸ್ಥಾನೇಽಪಿ ಮೂರ್ಖಾಣಾಂ ಕರೋತಿ ವದನಃ ಪದಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಾಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಕಾಮವು ಕೆರಳುತ್ತದೆ.

ಯಥೇಷ್ಟಕಾರಿಣಂ ದೈವಂ ಕೋ ಹಿ ನಾಮಾತಿವರ್ತತೇ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 2.310

ತನ್ನಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮೀರಬಲ್ಲವನಾರು?

ಯಥೋಕ್ತಕಾರಿಣಃ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ವ್ಯಸನಾರ್ತೇಷು ಸಾಧವಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಯಶಃ ಕುಸುಮವಲ್ಲಿನಾಂ ಪರಶುಃ ವ್ಯಸನೋದಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ , ಹರಿವಂಶ 1.744

ದುಶ್ಚಟವುಂಟಾಗುವುದು ಕೀರ್ತಿಯೆಂಬ ಹೂಬಳ್ಳಿಗೆ ಕೊಡಲಿಯಿದ್ದಂತೆ.

ಯಾ ಯಸ್ಯಾಭಿಮತಾ ಲೋಕೇ ಸಾ ತಸ್ಯಾಧಿಕರೂಪಿಣೀ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಇಷ್ಟವೋ ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರಿ.

ಯೂನೋಃ ಪ್ರಥಮಸಂಗೇಽಪಿ ಲಜ್ಜಾಂ ನ ಸಹತೇ ಸ್ಮರಃ

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಯುವಕರ ಮೊದಲ ಸಮಾಗಮದಲ್ಲಿಯೇ ಮನ್ಮಥನು ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೂನೋಹಿ ಸದೃಶೀ ಪ್ರೀತಿಃ ಕಸ್ಯ ನಾನಂದದಾಯಿನೀ

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಯುವಕರ ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪುವ ಪ್ರೀತಿಯು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಆನಂದ ತರುವುದಿಲ್ಲ?

ಯೋಷಿತಾಂ ಚ ನದೀನಾಂ ಚ ಪುನರಾಗಮನಂ ಕುತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಂಗಸರೂ ಮತ್ತು ನದಿಗಳೂ ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದೆಂತು?

ಯೌವನಂ ತರಂಗಜವ ಗತ್ಪರಮ್

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಯೌವನವು ಅಲೆಯ ವೇಗದಂತೆ ಓಡಿ ಹೋಗುವಂಥದು.

ರತ್ನಾನಾಂ ಭಾಜನಂ ನೃಪಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ರಾಜನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರನಾದವನು.

ರಮ್ಯಂ ಛಿನತ್ತಿ ಸಹಸಾ ಪಾಪಃ ಕಾಲಕುಠಾರಿಕಃ

— ಬೃಹತ್ಯಥಾಮಂಜರೀ

ಪಾಪಿಷ್ಠವಾದ ಕಾಲವೆಂಬ ಕತ್ತಿಯು ರಮ್ಯವಾದುದನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಕ್ಷಸಾ ಹಿ ಬಹುಚ್ಛಲಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ರಾಕ್ಷಸರು ಹಲವು ಮೋಸವುಳ್ಳವರು.

ರಾಗದ್ವೇಷವಿಕಲ್ಪೇಷು ಪ್ರಮಾಣಂ ಸರ್ವಥಾ ಮನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ರಾಗ ದ್ವೇಷ ವಿಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತ ಪ್ರಮಾಣವು ಮನಸ್ಸೇ.

ರಾಗಾನಲೇನ ದಗ್ಧಾನಾಂ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಜಾಯತೇ ಕುತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅನುರಾಗವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬೆಂದವರಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವು ಹುಟ್ಟುವುದು ಹೇಗೆ ?

ರಾಗಾಂಧಃ ಕೋ ಹಿ ಪಶ್ಯತಿ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅನುರಾಗದಿಂದ ಕುರುಡಾದವನು ಹೇಗೆ ನೋಡಿಯಾನು?

ರಾಗಿಣಾಂ ಕಿಮಕಾರ್ಯಂ ಹಿ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಸಂಹೃತಚೇತಸಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟ ಅನುರಾಗಿಯು ಮಾಡದಿರುವುದೇನು?

ರಾಗೋ ಹಿ ಖಲಾನಾಂ ಕಲಹೋದಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅನುರಾಗವು ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ರಾಜಭಿಃ ಸಖ್ಯಂ ದುಃಖೇನ ರಕ್ಷತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಗೆಳೆತನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ.

ರಾಜಭೀತ್ಯಾ ಸುಖೇ ನಿತ್ಯಂ ಧನಿನೋ ಹಿ ಪರಾಜ್ಞುಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ರಾಜರ ಭಯದಿಂದ ಸಿರಿವಂತರು ಸದಾ ಸುಖಕ್ಕೆ ಪರಾಜ್ಞುರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜರಹಸ್ಯಂ ನಿರ್ದಹೇತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ರಾಜರಹಸ್ಯವು (ಜನರನ್ನು) ಸುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತದೆ.

ರಾಜಶ್ರೀ ರಜನೀಘೋಕಾಃ ಖಲಾಃ

– ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ದುಷ್ಟರು ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂಬ ರಾತ್ರಿಯ ಗೂಬೆಗಳು.

ರಾಜಸೇವಾ ಸಮಾಧಿಶ್ಚ ಧೀಮತಾಮಪಿ ದುರ್ಗ್ರಹಃ

– ಭಾರತಮಂಜರೀ 4.10

ರಾಜಸೇವೆಯೆಂಬ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಧೀಮಂತರಿಗೂ ಬಲುಕಷ್ಟ.

ರಾಜ್ಞಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ವ್ಯಸನಂ ಮಹತಾಮಪಿ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವ್ಯಸನವು (=ದುಃಖ/ದುಶ್ಚಟ) ದೊಡ್ಡ ರಾಜರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸುವುದು.

ರಾಮಾ ನ ಕಸ್ಯ ರತಯೇ ಮದನಾಭಿರಾಮಾ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆಕರ್ಷಕಳಾಗಿರುವ ಸುಂದರಿಯು ಯಾರಿಗೆ ಸಂತೋಷ ತಾರಳು?

ರೂಪಲುಬ್ಧಾ ಹಿ ಯೋಷಿತಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಂಗಸರು ರೂಪಕ್ಕೆ ಮನ ಸೋಲುವವರಷ್ಟೆ!

ಲಕ್ಷ್ಮೀಲತಾಕುಠಾರೋ ಹಿ ಗುರುಶಾಪಃ ಸುದುಃಸಹಃ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಕೊಡಲಿಯಾಗಿರುವ ಗುರುಗಳ ಶಾಪವು ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದುದು.

ಲಜ್ಜಾನ್ವಿಕೇತನಂ ಕನ್ಯಾ

– ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೆಂಬುವಳು ಲಜ್ಜೆಯ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ.

ಲಬ್ಧ್ವಾ ಮಹತ್ಪದಂ ಮೂರ್ಖಾ ಸೇವಂತೇ ನಾಶಮಾತ್ಮನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 5.74

ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೂರ್ಖರು ತಮ್ಮ ವಿನಾಶವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಲಲಾಟೇ ಪರ್ಪಟೇ ಕೇನ ಲಿಖಿತಂ ಕೋ ನಿವಾರಯೇತ್?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹಣೆಯೆಂಬ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾರು ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಯಾರು ನಿವಾರಿಸಬಲ್ಲರು?

ಲಾಭಃ ಸಮೋ ಹಿ ವೀರಾಣಾಂ ವಿಜಯೋ ನಿಧನಂ ತು ವಾ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 10.11

ವಿಜಯವೋ ಮರಣವೋ ವೀರರಿಗೆ ಲಾಭವು ಒಂದೇ ತೆರನಾದುದು.

ಲುಬ್ಧಸ್ಯ ಹಿ ಧನಾಗಮಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.19

ಲೋಭಿಗಳಿಗೇ ಹಣವು ಬರುವುದು.

ಲುಬ್ಧಾನಾಂ ಸತ್ಯಸಂಕೋಚಾತ್ ಸಂಕುಚಂತ್ಯೇವ ಸಂಪದಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.999

ಲೋಭಿಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವು ಸಂಕುಚಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ಸಂಕೋಚಗೊಳ್ಳುವವು.

ಲುಬ್ಧೋ ನಹಿ ಸ್ವಜನವತ್ಸಲಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಲೋಭಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಜನಪ್ರೀತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಲೋಕಪ್ರತ್ಯಯಸಾರಾ ಹಿ ಮಹತಾಂ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುತಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ದೊಡ್ಡವರ ಅಧಿಕಾರವು ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದಷ್ಟೆ!

ಲೋಕಪ್ರತ್ಯಯಸಾರೋ ಹಿ ಸದಾಚಾರ ಪರಿಗ್ರಹ:

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದೇ ಸದಾಚಾರದ ನಡವಳಿಕೆ.

ಲೋಕಸ್ಥಿತಾ ಹಿ ರಾಜಾನಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಧರ್ಮಸೇತವ:

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಧರ್ಮದ ಸೇತುವೆಗಳಾದ ರಾಜರೇ ಪ್ರಮಾಣ.

ಲೋಕಸ್ಯ ದ್ರವಿಣೈರ್ನಿತ್ಯಂ ತೃಣವತ್ ಪ್ರಾಣವಿಕ್ರಯ:

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.718

ಜನರು ಹಣಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯವೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹುಲ್ಲಿನಂತೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

ಲೋಕೇ ಮುನೀನಾಂ ಹಿ ಗಿರಾ ಸ್ಥಿತಿ:

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.330

ಮುನಿಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಲೋಕಸ್ಥಿತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ವಂಚ್ಯಂತೇ ಧೂರ್ತವಚನೈಃ ಪ್ರಭವಃ ಸರಲಾಶಯಾ:

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸರಳಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಭುಗಳು ಧೂರ್ತರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮೋಸ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ವಜ್ರಲೇಪಾದಪಿ ದೃಢೋ ಮಾನಿನೀನಾಂ ಹಿ ನಿಶ್ಚಯ:

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮಾನಿನಿಯರ ನಿಶ್ಚಯವು ವಜ್ರಲೇಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೃಢವಾದುದು.

ವಣಿಜಾಂ ದ್ರವಿಣಂ ಪ್ರಾಣಃ ಶರೀರಂ ತೃಣಮೇವ ಯತ್

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರಿಗೆ ಹಣವೇ ಪ್ರಾಣ ; ಶರೀರವೆಂಬುದು ಹುಲ್ಲಿಗೆ ಸಮ.

ವಧೋ ನ ಶಸ್ಯತೇ ರಾಜನ್ ಅಪರ್ಯಾಲೋಚಿತಾಗಸ:

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ತಪ್ಪನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡದೇ ಮರಣದಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವುದು ತರವಲ್ಲ.

ವಸ್ತು ಸಾತಿಶಯಂ ಕಸ್ಯ ನ ಮುಷ್ಣಾತಿ ಹಠಾನ್ವನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅತಿಶಯದ ವಸ್ತುವು ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಾನೇ ಹಠಾತ್ತನೇ ಸೆಳೆಯದಿರದು?

• **ವಕ್ಷಿಜ್ವಾಲಾ ಜಲೇನೇವ ಶ್ರೀರ್ಮದೇನೋಪಶಾಮ್ಯತಿ**

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಸಂಪತ್ತು ನಂದಿಹೋಗುತ್ತದೆ.

ವಿಕಲೋಽಪಿ ಪುರಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ನೂನಂ ಶಕ್ರಾಯತೇ ಜನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.1131

ಅಂಗವಿಕಲರಾದರೂ ಜನರು ಹೆಂಗಸರೆದುರು ಇಂದ್ರನಂತೆ ಅಡುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲವೇ?

ವಿಕಾರೇಽಪ್ಯಪರಿತ್ರಾಣಮಾಧುರ್ಯಂ ಹಿ ಸತಾಂ ವಚಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಜ್ಜನರ ಮಾತು ಕಾಪಾಡಿರೆಂದು ಬೇಡದಿರುವ ತೆರದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಯಾ ಸರ್ವಮಾಪ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ವಿದ್ಯಾ ಹ್ಯಕೃತ್ರಿವೋ ದೀಪಃ ಸಂವೋಹಮಿತರೇ ನೃಣಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯು ಕೃತಕವಲ್ಲದ ದೀಪ ; ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಭ್ರಾಂತಿ.

ವಿಧಾತ್ಯವಿಹಿತಂ ಕೋ ಹಿ ಕದಾ ಲಂಘಯಿತುಂ ಕ್ಷಮಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಧಿವಿಹಿತವಾದದ್ದನ್ನು ಯಾರು ಯಾವಾಗ ಮೀರಬಲ್ಲರು?

ವಿಧಾತ್ಯವಿಹಿತಂ ನಾಮ ಕೋಽತಿವರ್ತಿತುಮೀಶ್ವರಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 5.174

ಅದೃಷ್ಟವು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿರುವುದನ್ನು ಮೀರಲು ಯಾರು ಸಮರ್ಥರು?

ವಿಧೇರಾಜ್ಞಾಂ ಕೋ ಹಿ ನಾಮಾತಿವರ್ತತೇ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಧಿಯ ಆಣತಿಯನ್ನು ಮೀರುವವನಾರು?

ವಿಧೌ ವಾಮೇ ಪೌರುಷಂ ಹಿ ಕದರ್ಭಿತಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಧಿಯು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ ಪೌರುಷವು ವ್ಯರ್ಥ.

ವಿಧೌ ಹಿ ವಾಮತಾಂ ಯಾತೇ ಸರ್ವಮೇತಿ ವಿಪರ್ಯಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಧಿಯು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ವಿರುದ್ಧವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ವಿನಯಃ ಕಸ್ಯ ನ ಪ್ರಿಯಃ ?

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿನಯವು ಯಾರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ?

ವಿನಯಾವಧಯಃ ಕೋಪಾಃ ಸ್ಥಾಯಿನೋ ನ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.1141

ವಿನಯ ತೋರಿಸುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೋಪವು ಶಾಶ್ವತವಾದುದಲ್ಲ.

ವಿನಶ್ವರಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕಿಂ ಶರೀರಸ್ಯ ಶೋಚ್ಯತೇ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ನಶ್ವರವಾದ ಈ ಶರೀರಕ್ಕಾಗಿ ಶೋಕ ಪಡುವುದೇಕೆ ?

ವಿನಾ ಶೀಲಂ ರಕ್ಷ್ಮಂತೇ ಕೇನ ಯೋಷಿತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ನಡತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಕಾಪಾಡಬಲ್ಲವರು ಯಾರು?

ವಿಪದಃ ಚರಂ ನ ತಿಷ್ಠಂತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಪತ್ತುಗಳು ಚರಕಾಲ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಪದ್ವಲ್ಲಿ ಕುಠಾರೋ ಹಿ ಸತ್ಸಹಾಯ ಸಮಾಗಮಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಜ್ಜನರ ಸಮಾಗಮವು ವಿಪತ್ತೆಂಬ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವ ಕೊಡಲಿಯಂತೆ.

ವಿಪತ್ಸ್ವೇವ ಹಿ ವರ್ತಂತೇ ವಿಪದೋ ವಿಧಿಶಾಸನಾತ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.512

ವಿಧಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ.

ವಿಪದಃ ಸರ್ವಗಾಮಿನೋ ದುರ್ಲಭಾ ಭವಿತವ್ಯತಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿಪತ್ತುಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹೋಗುವಂಥವು; ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ಮೀರಲಾಗದು.

ವಿಪದ್ವಿಸಂಕಟೇ ಕಾಲೇ ಮರಣಂ ಲಭ್ಯತೇ ಕುತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಪತ್ತಿನ ಕಷ್ಟದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವು ಎಲ್ಲಿ ದೊರಕಿತು?

ವಿಭವೇ ಸರ್ವರತ್ನಾನಾಂ ಆಯತ್ನೇನೈವ ಸಂಗಮಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಐಸಿರಿಯಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಯತ್ನಪಡದೆಯೇ ಎಲ್ಲ ರತ್ನಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತವೆ.

ವಿಭೂತಿರಹಿತಂ ಗೇಹಂ ನ ರಾಜತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಐಶ್ವರ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮನೆಯು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಭ್ರವಾಭರಣಂ ರೂಪಂ ಲಾವಣ್ಯಾಭರಣಂ ವಪುಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ರೂಪಕ್ಕೆ ವಯ್ಯಾರವೇ ಆಭರಣ ; ದೇಹಕ್ಕೆ ಲಾವಣ್ಯವೇ ಆಭರಣ.

ವಿಮೂಢಹೃದಯಾ ವಂಚ್ಯಂತೇ ಪ್ರಿಯವಾದಿಭಿಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮುಗ್ಧಮನಸ್ಸಿನವರು ಹಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವರಿಂದ ವಂಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ವಿಯೋಗದುಃಖ ಪ್ರಶಮೇ ಪ್ರಸೀದಂತಿ ಮುಖಶ್ರಿಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ವಿಯೋಗದ ದುಃಖವು ಶಮನಗೊಂಡಾಗ ಮುಖವು ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿಯೋಗಸಾರೇ ಸಂಸಾರೇ ಸ್ನೇಹಏವ ವಿಷಾಶನಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿಯೋಗವೇ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವೇ ವಿಷದ ಭೋಜನ.

ವಿಯೋಗಹೃತ್ಪಚತ್ತಾನಾಂ ಉಪದೇಶಃ ಕ್ವ ಭೇಷಜಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ವಿಯೋಗದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಿಗೆ ಉಪದೇಶವು ಔಷಧ ವಾದುದಲ್ಲಿ ?

ವಿರುದ್ಧೋ ಹಿ ಭೋಗ್ಯಭೋಕ್ತುಃ ಸಮಾಗಮಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಭೋಗ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಭೋಗಿಸುವವ ಇವರ ಸಮಾಗಮವು ವಿರುದ್ಧವಾದುದು.

ವಿವಾದಮೂಲೇ ರಕ್ಷಾಂ ಹಿ ಪೂರ್ವಂ ಶಂಸಂತಿ ಮಾನಿನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 4.266

ವಿವಾದದ ಮೊದಲಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿಶ್ರಂಖಲಾ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಪತಿತಾಃ ಸ್ಮರಶಾಸನೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮನ್ಮಥನ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನೀತಿನಿಯಮವಿಲ್ಲದವರು ಪತಿತರಾಗಿ ವಿನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ವಿಶ್ರಂಭ ಸುಭಗೋ ಭೋಗಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿಃ ಕಸ್ಯ ನ ವಲ್ಲಭಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಸುಮಧುರವಾಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಸುಖವು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲ?

ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಃ ಚಾರಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ನಂಬಿಕೆಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯುವವನು ಕಳ್ಳನೇ.

ವಿಶ್ವಾಸೀ ಚಾತಿಶಂಕೀ ಚ ಸರ್ವಥಾ ವಿಪದಾಂ ಪದಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.334

ಅತಿಯಾಗಿ ನಂಬುವವನೂ, ಅತಿಯಾಗಿ ಅನುಮಾನ ಪಡುವವನೂ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ವಿಷಮಂ ಹಿ ಸತೀವ್ರತಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದುದು.

ವಿಷಮಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಈರ್ಷ್ಯಾವಿಷಕೃತೋ ಜ್ವರಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಂಗಸರ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚೆಂಬ ವಿಷದಿಂದ ಉಂಟಾದ ತಾಪವು ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯ.

ವೃದ್ಧಪಾಥೋ ನ ಶೋಕೇನ ಧೀರಾಣಾಂ ಸ್ಪೃಶತೇ ಮನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮುದುಕರ ಶೋಕದ ಕಣ್ಣೀರು ಧೀರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ವೃದ್ಧವಾಕ್ಯಂ ಹಿತಂ ರಾಜ್ಞಾ ಶ್ರೋತವ್ಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ರಾಜನು ಹಿರಿಯರ ಹಿತಕರವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು.

ವೃದ್ಧಾನಾಂ ಕೋ ದದಾತಿ ಕಪರ್ದಿಕಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮುದುಕರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಸನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವವರು ಯಾರು?

ವೇಶ್ಯಾನಾಂ ಚ ನೃಪಾಣಾಂ ಚ ನಾಸ್ತಿ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರಿಯೋ ನರಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 4.12

ರಾಜರಿಗೂ ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದವನೆಂಬುವನು ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ವೈರಂ ನಹಿ ನಾಮಾಧಮೇ ಸತಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.578

ಸಜ್ಜನರ ವೈರವು ಅಧಮರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.

ವೈರಾಗ್ಯಂ ರಕ್ಷಸಾಂ ಕುತಃ ?

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು?

ವ್ಯವಹಾರ ವಿಚಾರೇಷು ಬಾಹ್ಯಾಃ ಪಂಡಿತಬುದ್ಧಯಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಪಂಡಿತರ ಬುದ್ಧಿಯು ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಹೊರತಾದುದು.

ವ್ಯಸುರ್ಮುಹೂರ್ತಂ ನಿಧನೋ ನಿರ್ಧನಸ್ತು ಸದಾ ಮೃತಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.55

ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದವನ ಸಾವು ಕ್ಷಣಿಕವಾದದ್ದು ; ಬಡವನು ಸದಾ ಸತ್ತಂತೆಯೇ.

ವ್ಯಾಧಯೋ ದುರ್ಬಲಸ್ಯೇವ ನಿಧನಾಯೈವ ಶತ್ರುವಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ದುರ್ಬಲನಿಗೆ ರೋಗಗಳೆಂಬಂತೆ ಶತ್ರುಗಳು ಇರುವುದು ಸಾವಿಗಾಗಿಯೇ.

ವ್ಯಾಜೀನ ಶತ್ರುಣಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸಂಪದಿ ವಂಚನಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮೋಸದಿಂದಲೇ ಶತ್ರುಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವಂಚಿಸಬೇಕು.

ಶಂಸಂತಿ ತಾಂ ಕ್ಷಮಾಂ ಸಂತೋ ನ ಯಾ ಪರಿಭವಾಸ್ಪದಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.204

ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೀಯದ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಸಜ್ಜನರು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶತ್ರುಃ ಸ್ಯಂಧೇನ ವೋಢವ್ಯಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಸಪದಿ ಸರ್ಪವತ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಜಾಣರು ಶತ್ರುವನ್ನು ಹಾವನ್ನೆಂಬಂತೆ ಕೂಡಲೇ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೊರಬೇಕು.

ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ಲೋಕೇಷು ಪರಿತ್ರಾತಾ ನಿಹಂತಿ ಚೇತ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದವರೇ ಕೊಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವವರು ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶರೀರಭಾರವಾಹೋ ಹಿ ಜರೀ ಸರ್ವಾಪದಾಂ ಪದಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.348

ಶರೀರದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ಮುದುಕನು ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದ.

ಶರೀರಸಹಜೋ ನೂನಂ ಅನಾದಿಃ ವಾಸನಾಕ್ರಮಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.769

ಶರೀರದ ಜೊತೆಗೇ ಹುಟ್ಟಿಬರುವ ವಾಸನಾ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಅನಾದಿಯೇ ಸರಿ.

ಶಾವ್ಯತಿ ಪ್ರೌಢಶೋಕಾಗ್ನಿಃ ನೋಪದೇಶಾಂಬುಶೀಕರೈಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಅತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಶೋಕವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯು ಉಪದೇಶವೆಂಬ ನೀರಹನಿಗಳಿಂದ ಅರಿಹೋಗದು.

ಶಾಶ್ವತೀಂ ಕೋ ಹಿ ಸಹಜಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ತ್ಯಜತಿ ಲೋಭತಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.900

ಸಹಜವಾದ ಶಾಶ್ವತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಲೋಭದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವರೇನು?

ಶಿಷ್ಯೋ ಗುರುಗೃಹಂ ಯಾತಿ ನಹಿ ಶಿಷ್ಯಗೃಹಂ ಗುರುಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವನೇ ಹೊರತು ಗುರುಗಳಿಂದಿಗೂ ಶಿಷ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದು.

ಶೀಲೇನ ಲಭ್ಯತೇ ಸರ್ವಂ ಯಾಚ್ಛಾ ಲಕ್ಷ್ಮವ ಕೇವಲಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ದೊರಕುತ್ತದೆ ; ಯಾಚನೆಯು ಕೇವಲ ನಾಚಿಕೆಗೇಡು.

ಶುಚಃ ಪ್ರಿಯವಿಯೋಗೋತ್ಥಾ ದುಃಸಹಾ ಮಹತಾಮಹಿ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಶೋಕವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಕಷ್ಟ.

ಶುಚಿಕಾಮಾ ಹಿ ದೇವತಾಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1298

ದೇವತೆಗಳು ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಶುದ್ಧಶುದ್ಧೀ ಹಿ ಚಿತ್ರಸ್ಯ ಜಂತೂನಾಂ ಸುಖದುಷ್ಕೃತೇ:

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸುಕೃತ-ದುಷ್ಕೃತಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶುಚಿ ಅಶುಚಿ ಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಶುಭಂ ಶುಭಕೃತಾದೇವ ವಿಪರೀತಾದ್ವಿಪರ್ಯಯ:

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸದಿಂದ ಒಳ್ಳೆತು ; ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸದಿಂದ ಕೆಡುಕು.

ಶುಭಾಶುಭವಿಚೇಷ್ಣಾಸು ಪ್ರಮಾಣಂ ದೇಹಿನಾಂ ಮನ:

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಶುಭಾಶುಭ ಕೆಲಸಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮನಸ್ಸೇ ಪ್ರಮಾಣ.

ಶುಷ್ಕತ್ ಸುಖೇಷು ಕಾಲೇಷು ತ್ಯಾಗೋ ಹ್ಯವೃತ ನಿರ್ಘರ:

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.595

ಸುಖವು ಒಣಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗವೆಂಬುದು ಅವೃತದ ಬುಗ್ಗೆಯಿದ್ದಂತೆ.

ಶ್ರುಶವೇ ಪಿತುರಾಯತ್ರಾ; ಪಾರತಂತ್ಯು: ಸದಾ ಸ್ತ್ರಿಯ:

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.935

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಅಧೀನರಾದ ಹೆಂಗಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವವರೇ.

ಶೋಕಪಾವಕದಗ್ಧಾನಾಂ ಶಂಕೇ ವಹ್ನಿನಿರರ್ಥಕ:

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.971

ಶೋಕವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೆಂಕಿಯು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವೆ.

ಶೋಕೇನ ನಶ್ಯತಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನಾಶೋ ವಿಪತ್ತಯೇ

- ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.896

ಶೋಕದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ; ಪ್ರಜ್ಞಾನಾಶದಿಂದ ವಿಪತ್ತು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಶೋಕೇ ಬಂಧುರಿವ ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ಕುಶೋ ವಾ ಲಭ್ಯತೇ ಬುಧಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 1.976

ಶೋಕದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪ್ರೀತಿಯ ಬಂಧುವಿನಂತೆ, ಜಾಣನಾದ ಗೆಳೆಯನು ಎಲ್ಲಿ ದೊರೆತಾನು?

ಶೋಷಿತೇಽಪಿ ಶರೀರೇಽಸ್ಥಿನ್ ಅಭಿಲಾಷೋ ನ ಶುಷ್ಯತಿ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಈ ಶರೀರವು ಒಣಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಆಸೆಯು ಮಾತ್ರ ಒಣಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರಿಯಃ ಸಾರಂ ಯತ್ಕಾವೋ ನ ವಿಮನ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಆಸೆಯನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುವುದೇ ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಾರ.

ಶ್ರೀಯುತಾಃ ಸತ್ಕಂ ವಿಪರೀತೇಷು ಸಾದರಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಶ್ರೀಮಂತರು ನಿಜಕ್ಕೂ ವಿರುದ್ಧವಾದುದರಲ್ಲಿ ಆದರವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀರಕ್ಷಣೇ ರಾಜ್ಞಾಂ ಕರ್ಕಶೋ ಹಿ ನಯಕ್ರಮಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜರ ನೀತಿ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಕಠಿಣವಾಗಿರುತ್ತವಲ್ಲವೇ !

ಶ್ರುತೇನಾಪೀಪ್ಸಿತಂ ವಸ್ತು ಕಸ್ಯ ಧೈರ್ಯಂ ನ ಕರ್ಷತಿ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಯಾರ ಧೈರ್ಯವು ಉಡುಗುವುದಿಲ್ಲ?

ಶ್ರುತೋ ಹ್ಯೇವ ವಿಶತ್ಕಂತಃ ಶ್ರಾಗ್ವನ್ನದಯಿತೋ ಜನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪೂರ್ವಜನಿಂದ ಪ್ರಿಯತಮರು ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆಂತರ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಕಲ್ಪ ಕಲ್ಪವಿಟಿಪೀ ಕಸ್ಯ ನಾಮ ನ ಶಂಕರಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪರಶಿವನು ಯಾರಿಗೇ ತಾನೇ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೀಡುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಲ್ಲ?

ಸಂಗಮೋ ಹಿ ಸುತೋತ್ಪತ್ತಿ ಪರ್ಯಂತೋ ವ್ಯೋಮಬಾರಿಣಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.804

ಗಗನಗಾಮಿಗಳ ಸಮಾಗಮವು ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ.

ಸಂಜಾತ ಪ್ರತ್ಯಯೋ ರಾಗಃ ಕಸ್ಯ ವಾಚಾ ನಿವರ್ತತೇ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾದ ಅನುರಾಗವು ಯಾರ ಮಾತಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗೀತು?

ಸಂತಃ ಕೃತಾಪರಾರ್ಥೇಽಪಿ ಪ್ರಸಾದ ಮಧುರಾಶಯಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸಜ್ಜನರು ಅಪರಾಧಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ ಸಿಹಿಭಾವನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಂತೋಽರ್ಥನಾಸು ಮಹತಾಂ ನಿಷೇಧಂ ನಹಿ ಶಿಕ್ಷಿತಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸಜ್ಜನರು ದೊಡ್ಡವರ ಬೇಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧವನ್ನೇನೂ ಕಲಿತಿಲ್ಲ.

ಸಂಯೋಗಾಂತಾ ಭವಂತ್ಯೇವ ವಿಯೋಗಾಃ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಣಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪುಣ್ಯವಂತರ ವಿಯೋಗಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಸಂಯೋಗಾಶ್ಚ ವಿಯೋಗಾಶ್ಚ ಸ್ಥಾಯಿನೋ ನಹಿ ದೇಹಿನಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂಯೋಗ ವಿಯೋಗಗಳಿರಡೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ.

ಸಂಶಯಾಯ ವಿಯೋಗೋ ಹಿ ಯೂನೋರ್ಬದ್ಧಾನುರಾಗಯೋಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಗಾಢಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ ಯುವಕ-ಯುವತಿಯರ ವಿಯೋಗವು (ಪ್ರಾಣ)ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ.

ಸಂಸಾರದುಃಖ ಸರಣಿಃ ವೈಕಲ್ಯೇನ ನ ಲಂಘ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಂಸಾರದ ದುಃಖದ ಸರಣಿಯನ್ನು ಖಿನ್ನತೆಯಿಂದ ದಾಟಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಃ ಸ್ವಪ್ನೋ ರಾಗಸ್ತೇನಾಪಿ ರಾಗಿಣಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವು ಕನಸಿನಂತೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ರಾಗಿಗಳಿಗೆ ಅನುರಾಗ.

ಸಜೀವಮೇವ ಮರಣಂ ಮಾನಭಂಗೋ ಹಿ ಮಾನಿನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಮಾನವಂತರಿಗೆ ಮಾನಹಾನಿಯು ಬದುಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಾವು.

ಸತಾಂ ಕಲುಷಿತಂ ಚೇತಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಪ್ರಸೀದತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಜ್ಜನರ ಕಲುಷಗೊಂಡಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ತಾನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸತಾಂ ಸುಖೇ ಚ ದುಃಖೇ ಚ ಸಮಾನೋ ಧೈರ್ಯವಿಕ್ರಮಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸುಖ ದುಃಖಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಜ್ಜನರ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳು ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದವು.

ಸತಾಂ ಹಿ ವಸ್ತುಸಂದೇಹೇ ಬುದ್ಧಿರಭ್ಯುದಯಶ್ರಿಯೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಬುದ್ಧಿಯು ಏಳಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸತೀತೇಜೋಽತಿದುಃಸಹಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪತಿವ್ರತೆಯರ ತೇಜಸ್ಸು ತಡೆಯಲಸದಳವಾದುದು.

ಸತೀನಾಂ ದೈವತಂ ಪತಿಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.538

ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗೆ ಪತಿಯೇ ದೈವ.

ಸತ್ತ್ವ ಪ್ರಕಾಶಾತ್ ವಸತಿಃ ಸತಾಂ ಹಿ ದಿವಿ ಶಾಶ್ವತೀ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸತ್ತ್ವದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಾಗಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವು ಶಾಶ್ವತ.

ಸತ್ತ್ವಮಹತಾಂ ಶೂರಾಣಾಂ ವಿಜಯಃ ಕರೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸತ್ತ್ವದಿಂದ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಶೂರರಿಗೆ ವಿಜಯವು ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸತ್ತ್ವ ಸಾಹಸ ಧೈರ್ಯಾಣಾಂ ಕಿತವಃ ಕ್ಷೇತ್ರಮೇವ ಹಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ವಂಚಕರು ಸತ್ತ್ವ-ಸಾಹಸ-ಧೈರ್ಯಗಳ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ.

ಸತ್ಯಂ ತೀರ್ಥತಪೋದಾನಯಜ್ಞೇಭ್ಯೋಽಪಿ ವಿಶಿಷ್ಠತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಗಳಿಗಿಂತ ಸತ್ಯವು ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು.

ಸತ್ಯಂ ಯತ್ ಶೋಕಸಂತಾಪೇ ಹಿಮಶೀತಃ ಚಿತಾನಲಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.587

ಶೋಕದ ಸಂತಾಪವುಂಟಾದಾಗ ಚಿತೆಯ ಬೆಂಕಿಯು ಹಿಮದಂತೆ ತಣ್ಣಗೆ ಎಂಬುದು ನಿಜ.

ಸತ್ಯಂ ವಿತ್ತಂ ಹಿ ಮಾನಿನಾಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಮಾನವಂತರಿಗೆ ಸತ್ಯವೇ ಸಂಪತ್ತು

ಸತ್ಯಂ ವಿಪರೀತಗತಿಃ ಸ್ಮರಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಮನ್ಮಥನು ವಿರುದ್ಧ ಗತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬುದೇ ಸತ್ಯ.

ಸತ್ಯಂ ಸುಹೃದಿ ಶತ್ರು ಚ ಶಮಿನಾಂ ಸದೃಶಾ ದೃಶಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಶಮೆಯುಳ್ಳವರ ನೋಟಗಳು ಶತ್ರು—ಮಿತ್ರರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಸತ್ಯಂ ಸ್ಮರವಿದಗ್ಧೇನ ಮುಗ್ಧಃ ಕೋ ನ ವಿಡಂಬಿತಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಜಾಣನಾದ ಮನ್ಮಥನಿಂದ ನಿಜಕ್ಕೂ ಯಾವ ಮುಗ್ಧನು ತಾನೇ ವಿಡಂಬನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿಲ್ಲ?

ಸತ್ಯಂ ಹಿ ಧರ್ಮವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಮೂಲಂ ಶಾಖಾಸಹಸ್ರಿಣಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.1119

ಸಾವಿರಾರು ಕೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಮರಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವೇ ಬೇರು.

ಸತ್ಯವಾಚೋ ಹಿ ಖೇಚರಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಗಗನಗಾಮಿಗಳು ಸತ್ಯ ನುಡಿಯುವಂತಹವರು.

ಸತ್ಯಶಾಲಿನ್ಯಃ ಸಂತಿ ಪತಿವ್ರತಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪತಿವ್ರತೆಯರು ನಿಜ ಹೇಳುವ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ಯಶೀಲಾಃ ಸ್ವಧರ್ಮಸ್ಥಾಃ ಲಭಂತೇ ನ ಪರಾಭವಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 13.333

ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಸತ್ಯವಂತರು ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸತ್ಯಶೀಲಾ ಹಿ ಸಾಧವಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 7.487

ಸಾಧುಗಳು ಸತ್ಯ ಹೇಳುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು.

ಸತ್ಯಸಂಪನ್ನಾಃ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಸಮೀಹಿತಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸತ್ಯವುಳ್ಳವರು ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ಸೇವಾ ಹಿ ಮಹಾಫಲಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯು ಮಹತ್ವಾದ ಫಲ ನೀಡುವುದು.

ಸದಾಚಾರಃ ಶ್ರಿಯೋ ಮೂಲಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಸದಾಚಾರವು ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಮೂಲ.

ಸದಾ ವಿಸದೃಶಾಸಂಗಕಾರಿಣೋ ವಾಚ್ಯತೇ ವಿಧೇಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ವಿಸದೃಶವಾದವುಗಳ ಪರಸ್ಪರಾಸಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಿಧಾತನು ಸದಾ ನಿಂದನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ.

ಸದ್ಧಿಃ ಪದಪ್ರಹಾರೋಽಪಿ ವ್ಯಸನಾರ್ತಸ್ಯ ಸಹ್ಯತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದವನ ಕಾಲುಗಳ ಒದೆತವನ್ನೂ ಸಜ್ಜನರು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸದ್ಭಕ್ತಿಃ ಪರ್ಯಂತೇ ಹಿ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸದ್ಭಕ್ತಿಯು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸಂತಃ ಪ್ರಣಯಭಂಗೇಷು ಭೀತಾನಾಂ ನಹಿ ಶಿಕ್ಷಿತಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರೀತಿಗೆ ಭಂಗವುಂಟಾದಲ್ಲಿಯೂ ಸಜ್ಜನರು ಭಯವನ್ನು ಕಲಿತಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸನ್ಮಂತ್ರಿಣೋ ಹಿ ಭೂಪಾನಾಂ ಶ್ರೀರಕ್ಷಾಪರಿಖಾಚಲಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಒಳ್ಳೆಯ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ರಾಜರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಶಾಶ್ವತ ಕಂದಕಗಳು.

ಸಭಾ ಭಾತಿ ಚ ಸಜ್ಜನ್ಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಭೆಯು ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಮಾನ ದುಃಖಸಂಗೇನ ಬಾಷ್ಪಗ್ರಂಥಿಹಿ ಭಿದ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸಮಾನ ದುಃಖದವರ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರಗ್ರಂಥಿಯು ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವತ್ರ ವಿವೃತದ್ವಾರಾ ದೈವಶಕ್ತಿರ್ಗೀಯಸೀ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಎಲ್ಲೆಡೆ ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲುಳ್ಳ ದೈವದ ಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಸರ್ವಥಾ ಖಿಲವಾಕ್ಯೇಷು ಸ್ತ್ರಿಯೋ ಮೂರ್ಖಾಶ್ಚ ಸಾದರಾಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಹೆಂಗಸರೂ ಮತ್ತು ಮೂರ್ಖರೂ ದುಷ್ಟರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅದರವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಥಾ ದೈವಲಿಖಿತಂ ಪ್ರಮಾಣ್ವುಂ ಕಸ್ಯ ಕಃ ಕ್ಷಮಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಯಾರ ಹಣೆಬರಹವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಅಳಿಸಿಹಾಕಬಲ್ಲರು?

ಸಹಜೈವಾಭಿಲಾಷೇಷು ಜಂತೂನಾಂ ಜನ್ಮವಾಸನಾ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಸೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನ್ಮದ ವಾಸನಾಸಂಸ್ಕಾರವು ಸಹಜವಾದುದು.

ಸಹಸಾಪಾತಿನಾ ದೀಪಃ ಪತಂಗೇನಾಪಿ ಹನ್ಯತೇ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಎರಗಿದ ಬಿಂಕಿಯ ಹುಳುವೂ ದೀಪವನ್ನು ನಾಶ ಗೊಳಿಸಬಲ್ಲದು.

ಸಹಸಾ ಪ್ರಿಯವಿಚ್ಛೇದಂ ವಜ್ರಪಾತಂ ಸಹೇತ ಕಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಉಂಟಾದ ಪ್ರಿಯರ ವಿಯೋಗವೆಂಬ ವಜ್ರಾಯುಧದ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲವರಾರು?

ಸಹಸೈವ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ದರ್ಪಾದ್ ವಿದ್ಯಾಃ ಶ್ರಿಯೋ ಯಥಾ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.941

ದರ್ಪದಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಂಬಂತೆ, ವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಸಹ ಕೂಡಲೇ ನಾಶವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಸಹಾಮಹೇ ಕಥಂ ನಾಮ ತೃಣಾರ್ಥೇ ರತ್ನವಿಕ್ರಯಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹುಲ್ಲಿಗಾಗಿ ರತ್ನವನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳೋಣ ?

ಸಾದರಾಃ ಸಾಪರಾಧೇಽಪಿ ಗುಣಲುಬ್ಧಾ ಹಿ ಸಾಧವಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಗುಣಗಳನ್ನು ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಸಾಧುಗಳು ಅಪರಾಧಿಗಳಲ್ಲೂ ಆದರವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಧುಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಹಿ ಮುಷ್ಕಂಠಿ ಧೂರ್ತಾಃ ಸರಲವಂಚಕಾಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಧೂರ್ತರು ಸಾಧುಗಳ ಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟು ಮಾಡಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಕದಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಧೂನಾಂ ಕೋಪೋ ಹಿ ವಿನಯಾವಧಿಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.320

ಸಾಧುಗಳ ಕೋಪವು ವಿನಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವವರೆಗಷ್ಟೆ.

ಸಾಧೂನಾಂ ಮರಣಂ ಶ್ರೇಯಃ ನ ಮಾತಃ ಸತ್ಯವಿಪ್ಲವಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 1.463

ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಮರಣವು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೇ ಹೊರತು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮೀರುವು ದಲ್ಲಮ್ಮ!

ಸಾಧ್ವೀಚರಿತೈಃ ಸುಖ್ಯತೇ ಚ ಸತೀಮನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಮನಸ್ಸು ಸಾಧ್ವಿಯರ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಹರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಪಕಾರೇಽಪಿ ವೀರಾಣಾಂ ನಹಿ ಭೀತೇ ಪರಾಕ್ರಮಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಹೆದರಿದವರಲ್ಲಿ ವೀರರು ಪರಾಕ್ರಮವೆಸಗರು.

ಸಾಮಸಾಧ್ಯೇಽರ್ಥೇ ನ ದಂಡಃ ಸದ್ಭಿರಿಷ್ಯತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 5.10

ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಕೆಲಸವಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರು ದಂಡೋಪಾಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಾವಲೇಪಂ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನ ಸಹಂತೇ ಹಿ ಮಾನಿನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 10.21

ಮಾನವಂತರು ಅವಮಾನಿಸುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಿಂಹಾಃ ಸಂತಿ ಗಜೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಶರಭಾಶ್ಚ ಗಜದ್ವಿಷಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 2.88

ಮದ್ದಾನೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿ ಹಾಕಲು ಸಿಂಹಗಳಿವೆ ; ಸಿಂಹಗಳಿಗೆ ಶರಭಗಳೂ ಇವೆ.

ಸಿಕತಾಮುಷ್ಠಿಭಿಃ ಸೇತುಃ ಕಥಂ ನಾಮ ನಿಬದ್ಧತೇ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.938

ಮರಳ ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

ಸಿದ್ಧಿಃ ಸತ್ತ್ವವತಾಮೇವ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸತ್ತ್ವಶಾಲಿಗಳಿಗೇ ಸಿದ್ಧಿಯು ದೊರಕುವುದು.

ಸುಕಾಲೇ ಎಹಿತಂ ಸರ್ವಂ ಅಯತ್ನೇನ್ಯವ ಸಿದ್ಧತಿ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸರಿಯಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗತಯೋ ಜ್ಞಾಯಂತೇ ನಹಿ ಹೇಲಯಾ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.1467

ಧರ್ಮದ ರೀತಿನೀತಿಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದವು. ಅವು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂಥವಲ್ಲ.

ಸೇವಾ ಹಿ ಪ್ರಾಣವಿಕ್ರಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸೇವೆಯೆಂಬುದು ಪ್ರಾಣದ ಮಾರಾಟ.

ಸೋತ್ಪಾಸಾ ವೈರಿಣಾಂ ವಾಚೋ ನ ಸಹಂತೇ ಹಿ ಮಾನಿನಃ

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 4.355

ಮಾನವಂತರು ಶತ್ರುಗಳ ಪ್ರೀತಿಭರಿತ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೋತ್ಸಾಹಧೈರ್ಯಾಣಾಂ ಸ್ವಯಂ ಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಧೈರ್ಯ ಉತ್ಸಾಹಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಸೋತ್ಸಾಹೈಃ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ನ ಕ್ಲೇಬೈರ್ನ ವಿಷಾದಿಭಿಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.1693

ಉತ್ಸಾಹಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಸಂಪತ್ತು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ; ನಪುಂಸಕರಿಗೂ ಅಲ್ಲ, ದುಃಖಿತರಿಗೂ ಅಲ್ಲ.

ಸೌಭಾಗ್ಯಮತ್ತಾಮಾನಿನ್ಯೋ ನ ಸಹಂತೇ ಚ ಧೀರಣಾಮ್

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಮಾನಿನಿಯರು ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ತ್ರೀಯಃ ಕುಟಿಲಚಾರಿಣ್ಯಃ ಪ್ರಣಯಸ್ಯ ನ ಭಾಜನಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಕುಟಿಲಕಾರ್ಯಚರಣೆಯುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸರು ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಲ್ಲ.

ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸ್ಪರ್ಶೇಷು ಯಾ ಪ್ರೀತಿಃ ಸಾ ಪುಂಭಿಃ ಲಭ್ಯತೇ ಕುತಃ ?

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.1337

ಸ್ಪರ್ಶಸುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟೋ ಅದು ಗಂಡಸರಿಗೆ ಹೇಗೆ ದೊರಕಿತು?

ಸ್ತ್ರೀ ನ ವಧ್ಯಾ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು.

ಸ್ತ್ರೀಮತಿಃ ಸ್ವಪ್ನಮಾಯೇವ ನಾಪ್ರಬುದ್ಧೈಃ ವಿಚಾರ್ಯತೇ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಹೆಂಗಸರ ಬುದ್ಧಿಯು ಕನಸಿನ ಮಾಯೆಯಂತೆ; ಅಲ್ಪಜ್ಞರು ಅದನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾರರು.

ಸ್ತ್ರೀಸಖಸ್ಯ ವನೇ ವಾಸಃ ಲೋಕೇ ಲಜ್ಜಾಕರಃ ಪರಮ್

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರಿ

ಹೆಂಗಸರ ಗೆಲೆಯನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅವಮಾನವೇ ಸರಿ.

ಸ್ನೇಹಜನ್ಮನಿ ಸಂಸಾರೇ ಕಿಂ ದುಃಖಾದಪರಂ ಫಲಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.962

ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಫಲ ಯಾವುದಿದೆ ?

ಸ್ನೇಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಾಗಾಣಾಂ ಲಲನಾ ಏವ ಮಂದಿರಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 13.1335

ಸ್ನೇಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಅನುರಾಗಗಳಿಗೆ ಹೆಂಗಸರೇ ನೆಲೆಮನೆ.

ಸ್ವರಜ್ವರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಹಿ ದಯಿತಾಲಿಂಗನಾವೃತ್ಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಪ್ರಿಯತಮೆಯ ಅಪ್ಪುಗೆಯ ಅಮೃತವೇ ಮನ್ಮಥ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲವೇ!

ಸ್ವರೋ ಹಿ ಜ್ಞಾನಲೋಚನಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವೇ ಕಣ್ಣು.

ಸ್ತೋರಚಾಮರಹಾಸಿನ್ಯಃ ವಲ್ಲಭಾಃ ಕಸ್ಯ ನ ಶ್ರಿಯಃ

— ಭಾರತಮಂಜರಿ 3.7

ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಸಂಪತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಇಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಕರ್ಮಮುದ್ರಿತೋ ಲೋಕಃ ಕಃ ಕಸ್ತ್ವೇ ಕಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ

ಜನರಲ್ಲರೂ ತಂತಮ್ಮ ಕರ್ಮದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟವರು; ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಕೊಟ್ಟಾರು?

ಸ್ವಗುಣೈಃ ಪಾತ್ರತಾಂ ನೀತಾಃ ಕಿಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಹಿ ಸಾಧವಃ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಸತ್ಪಾತ್ರರಾದ ಸಾಧುಗಳು ಏತಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅರ್ಹರಲ್ಲ ?

ಸ್ವಜನಸ್ನೇಹಹಾರಿಣ್ಯಃ ಕರ್ಕಶಾ ಹಿ ವಿಭೂತಯಃ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ತಮ್ಮ ಜನರ ಸ್ನೇಹವನ್ನೇ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಕಠೋರವಾದವು.

ಸ್ವಜಾತಿದುರ್ಗತಿಕ್ರಮಃ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮೀರಿರುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಸ್ವಪ್ನವಾಯಾವಿಲಸಿತಂ ನ ಹ್ಯಸುಪ್ರಃ ಪ್ರಪಶ್ಯತಿ

- ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.1680

ಕನಸಿನ ಮಾಯೆಯ ಆಟವನ್ನು ನಿದ್ರಿಸದವನು ನೋಡಲಾರನು.

ಸ್ವಭಾವ ಏವ ಮಹತಾಂ ಪರಕಾರ್ಯಾರ್ಥಮುದ್ಯಮಃ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಾಗಿರುವುದು ಮಹಾತ್ಮರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಸರಿ.

ಸ್ವಸ್ಥೇ ಚತ್ತೇ ಹಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಃ ಕಾರ್ಯಾಣಾಮುಪಜಾಯತೇ

- ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸುಸಂಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸ್ವಾಧೀನಾ ನಹಿ ಕನ್ಯಕಾಃ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ.

ಸ್ವಾಮಿನೋ ವ್ಯಪದೇಶೇನ ಸುಖಮಿತ್ಯಶ್ನತೇ ಜನಃ

- ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಒಡೆಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ಸುಖವೆಂಬುದನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧೃ ಸತಾಂ ಧಿಯಃ

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಸಜ್ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯು ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಾಧನಕ್ಕೆ.

ಸ್ವೀಕೃತೇ ಕೋ ಹಿ ಸಹತೇ ವೀರೋ ನೃಕ್ಯಾರಮಾತ್ಮನಃ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವೀರನು ತಾನೇ ತನ್ನ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಾನು?

ಹರಿಣೋ ಜನನೀಂ ವೇತ್ತಿ ನಹಿ ವ್ಯಾಘ್ರೋ ವ್ಯುಗಾಶನಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಜಿಂಕೆಯು ತಾಯಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ; ಆದರೆ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಹುಲಿಯು ಅಲ್ಲ.

ಹಿತ್ವಾ ದಿಕ್ಷು ಕ್ಷಪೇತ್ ಕೋ ನು ಕಂಠಸ್ಥಾಂ ರತ್ನಮಾಲಿಕಾಮ್ ?

— ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರೀ

ಯಾರಾದರೂ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕಿತ್ತು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಬಿಸಾಡುವರೇನು?

ಹೃದಯೇ ಶಲ್ಯಮಾದತ್ತೇ ಪ್ರತಿಶ್ರುತಿ ವಿಪರ್ಯಯಃ

— ರಾಮಾಯಣಮಂಜರೀ

ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಶೂಲವನ್ನು ಇರಿಯುತ್ತದೆ.

ಹೇಲಾವಿಶ್ವಂಖಲೋ ವೇಷಃ ತೋಷಾಯ ಪ್ರಭುಚೇತಸಾಮ್

— ಭಾರತಮಂಜರೀ 3.285

ಆಟದ ವಿಚಿತ್ರ ವೇಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಭುಗಳ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸಂತಸಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ.